

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Agregátní ukazatele ekonomiky Ukrajiny a srovnání
s Českou republikou**

Bc. Julija Alexejevna Koubová

© 2012 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci " Agregátní ukazatele ekonomiky Ukrajiny a srovnání Českou republikou" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13. Března 2012

Julija Alexejevna Koubová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Alexandru Soukupovi, CSc., za odborné vedení diplomové práce, podnětné připomínky a inspiraci. Děkuji také své rodině za neustálou a pevnou podporu.

Agregátní ukazatele ekonomiky Ukrajiny a srovnání s Českou republikou

---

Aggregate indicators of Ukraine and its comparison with Czech republic

Souhrn

Předmětem diplomové práce „Agregátní ukazatele ekonomiky Ukrajiny a srovnání s ČR“ je poskytnutí komplexního obrazu o současném stavu ekonomiky na Ukrajině a jeho porovnání s Českou Republikou. Na základě získaných dat a s použitím ekonomických teorií je následně součástí práce zjištění, zda je Ukrajina připravená ke vstupu do Evropské unie. Dále bude následovat analýza budoucího vývoje ekonomiky ve zkoumané zemi a návrh možností pro zlepšení jejího současného ekonomického stavu. Metodikou teoretické části diplomové práce bude rešeršní zpracování odborné literatury, vysvětlení odborných pojmů, teorií, studium odborného tisku. Pro praktickou část bude využito studium statistik pro základní ekonomické ukazatele ČR a UA a jejich komparativní a deskriptivní analýza. Závěrečné hodnocení bude vypracováno na základě poznatků získaných během zpracování práce, teoretických a statistických faktů se současnou aplikací ekonomických teorií.

Summary

The subject of the thesis, "Aggregate indicators of the Ukraine and its comparison with CZ", is to provide a detailed overview of the current economic situation in the Ukraine and to compare it to the Czech Republic. Furthermore, an element of this work is to investigate whether the Ukraine is ready for the entry to the EU on the basis of the captured data and application of economics theory. The analysis of the future economical development of the country will take place as follows. The methodology of the thesis will be the processing of the professional documentation, explanation of the professional concepts, theory and study of the press. The comparative and descriptive analysis and study of the statistical indexes for CZ and UA will be used for the practical part of this work. This conclusive evaluation will be produced on the basis of this information, gained during the thesis preparation, theoretical and statistical facts estimated, along with economics theory and application.

Klíčová slova

HDP, HNP, nezaměstnanost, inflace, státní rozpočet, obchodní bilance, export, import, měna, konvergenční kritéria, monetární politika, fiskální politika

Keywords

GDP, GNP, unemployment, inflation, state budget, trade-balance, export, import, currency, convergence criteria, monetary policy, fiscal policy.

Obsah

1. ÚVOD	10
2. CÍL PRÁCE	14
3. MATERIÁL A METODIKA	15
4. LITERÁRNÍ REŠERŠE	16
4.1 UKRAJINA.....	16
4.1.1	17
4.1.2	19
4.3.1 Ukrajina dnes.....	21
4.2 ODLIŠNOSTI UKRAJINY V POROVNÁNÍ S ČR	25
4.2.1 Historický vývoj ČR.....	26
4.2.2 Současný ekonomický stav ČR	27
4.3 AGREGÁTNÍ EKONOMICKÉ UKAZATELE	31
4.3.1 HDP a odvozené ukazatele	31
4.3.2 Inlace	33
4.3.3 Nezaměstnanost	36
4.3.3.1 Okunův zákon.....	37
4.3.3.2 Phillipsová křivka	38
4.3.4 Platební bilance.....	38
4.4 EVROPSKÁ UNIE	40
4.4.1 Kodaňská kritéria.....	41
4.4.1.1 Politická kritéria	42
4.4.1.2 Ekonomická kritéria	42
4.4.1.3 Legislativní kritéria	43
4.4.2 Konvergenční kritéria	43
4.4.2.1 Cenová stabilita	44
4.4.2.2 Stabilita devizového kurzu	45
4.4.2.3 Konvergence dlouhodobých úrokových sazeb	45
4.4.2.4 Výše hrubého veřejného dluhu	46
4.4.2.5 Deficit veřejného rozpočtu	47
5. ANALYTICKÁ ČÁST	48
5.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT (HDP).....	49
5.2 INFLACE	51
5.3 NEZAMĚSTNANOST.....	52

5.4	OBCHODNÍ BILANCE	54
5.5	MAGICKÝ ČTYŘÚHELNÍK	55
5.6	STATISTIKY KONVERGENČNÍCH KRITÉRIÍ.....	57
5.6.1	Cenová stabilita	57
5.6.2	Stabilita devizového kursu.....	57
5.6.3	Konvergence dlouhodobých úrokových sazeb	58
5.6.4	Výše hrubého veřejného dluhu	59
5.6.5	Deficit veřejného rozpočtu	60
6.	ZÁVĚR A DOPORUČENÍ	61
7.	POUŽITÉ ZDROJE	64
7.	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	67
9.	SEZNAM ZKRATEK.....	68
10.	SEZNAM PŘÍLOH	69

1. Úvod

Vývoj Evropy jako politické velmoci prošel dlouhým vývojem od začátku existence evropského kontinentu až po současnost. Historie píše, že lidé obydleli Alpy, Pyreneje a Tatry o hodně později než Olymp a Kavkaz. Přesto se celkově Evropa považuje za centrum vzniku civilizace.

První známky vyvinuté civilizace se přidělují Řecku. Zároveň s první civilizací vznikly zárodky prvních ekonomických teorií a pojmů demokracie, které byly přineseny řeckými mysliteli Xenofónem, Platónem, Aristotelem a které vyzdvihly úlohu žen, rovnost, občanskou svobodu, podporovali myšlenku barterového hospodářství, odsuzovaly fyzickou práci, lichvu v obchodech.

Z Řecka se postupně civilizace rozšířila do míst současné Itálie, kde vznikla Římská říše. Tam bylo založeno první občanské právo a státověda, došlo ke značnému rozvoji filosofie, kultury, umění, což bylo pevným základem pro rozvoj a existenci následně vzniklé velké Římské říše. Během jejího rozkvětu svět ovládl trvalý proces hospodářského, demografického a kulturního rozvoje, který se dokázal udržet okolo 400 let.

Zánik Římské říše, který byl zapříčiněn velkým stěhováním národů a napomohl následnému rozvoji Byzantské, Franské, Bulharské, Velkomoravské říší a Kyjevské Rusi, přišel až po mnoha letech. Fungování těchto pra-států na politickém základě Římské říše vedlo ke vzniku papežského státu, prosazujícího křesťanství. Nic méně jeho fungování bylo oslabováno pronikáním Arabů na Pyrenejský poloostrov a Maďarů do uherských nížin. Po vyhnání Arabů z Evropy vzniklo Portugalsko a Španělsko. Po rozpadu Franské říše vznikla Francie a Německo, za nimi následovalo Rakousko, Švýcarsko a Prusko. Zároveň s tím byla Byzantská říše narušena nájezdem osmanských Turků na Balkán.

Zánik Římské říše posloužil k revizi ekonomických teorií, prosazovaných řeckými filozofy, a ke vzniku kanonizmu. V době vzniku počátečního vývoje tržní ekonomiky se kanonisté podíleli na vypracování církevního práva a prosazení významu existence mezinárodních tržních vztahů, který byly s postupem času stále více důležité.

Již tenkrát, ve středověku, byly názory kanonistů podporovány dvěma, od sebe absolutně odlišnými myšlenkovými proudy, světským a církevním. Světský proud přinášel s sebou

myšlenky řeckých myslitelů, zabýval se otázkami práva, ekonomiky a politikou. Církevní proud řešil zákony se vztahem k religii, podporoval naturální hospodářství se stanovením spravedlivé ceny na zboží. Jakýkoli obchod s penězi, mimo jednoduchého prodeje a nákupu spotřebního zboží, se považoval za hřích.

Vznik merkantilismu je přisuzován tomuto období také, i když svého rozkvětu dosáhl později. Merkantilismus sice vznikl jako hospodářsko-politické učení na základě otázky jak pozvednout bohatství vlastního státu, ale prosazoval na ekonomické úrovni sledování národních zájmů a hospodářského nacionalismu. Tak se v zemích jako Itálie, Španělsko, Portugalsko, Holandsko, Anglie, Francie, které již tenkrát byly v počátcích politického formování, začínají projevoval první známky formování kapitalizmu. Začal se podporovat dovoz surovin za cílem rozvoje domácího průmyslu a také následného exportu hotové výroby. Zakázané byly importy spotřebního zboží, vysoká personální spotřeba (omezování spotřeby), vývoz cenností (peněz, zlata a drahých kovů).

Od 16. století, což už se považuje za dobu novověku, postupně vzniká Rakouské a od 19. století Rakousko-Uherské vyrovnání, do kterého tenkrát spadalo i před tím samostatné Česko. Z revoluce proti Španělsku vzniklo Nizozemsko, propojením Anglie a Skotska vznikla Velká Británie. Jedna za druhou vznikaly španělské, portugalské, francouzské, nizozemské a anglické kolonie v Africe, Americe a Asii.

Po propuknutí francouzské revoluce následoval vznik několika států na národním principu, následovně za sebou - Řecka, Belgie, Rumunska, Itálie, Norska, Bulharska a Albánie.

Tato řada politických událostí a také průmyslová revoluce osmnáctého století, způsobena industrializací, podpořila vznik opravdu mnoha ekonomických proudů, zapříčiněných rozmanitými myšlenkami tehdejších sociologů, ekonomů, politiků a psychologů. Např. Max Weber prosazoval názor, že většího bohatství lze dosáhnout udržováním pevné pracovní morálky nového ekonomického systému (teorie reformace). Ch. Montesquieu prosazováním své teorie učil spořivosti, pracovitosti, moudrosti, pořádku a zbavování předsudků co se týče naslouchání vlastním potřebám (racionalismus).

V této době merkantilismus dosáhl většího rozmachu. Vláda již viděla možnost pro organizaci ekonomického i společenského systému, a tak stát začal zasahovat do podpory průmyslu, regulovat obchody diskriminačními tarify a obchodními cenami.

Představitel merkantilizmu Jean Batiste Colbert (colbertizm) prosazoval politiku obchodní bilance stejně jako Thomas Mun, který byl nejvýznamnějším merkantilistou a který vystupoval za zákaz vývozu zlata a zastával aktivní bilanci bez ohledu na dílčí saldo.

Blízká merkantilizmu je i kameralistika. Zde je sdílena myšlenka kladné obchodní bilance a síla státní jednotky. Kameralistika dále zahrnovala takové politické disciplíny jako nauku o obchodech, zemědělství, daních, technologiích, financích.

Další teorií byl fysiokratismus kritizující merkantilismus. Zastával vládu přirozeného zákona (laissez-fair) a kritizoval státní regulace. Nejznámější představitelé tohoto proudu jsou Francois Quesnay, Anne-Robert-Jacues Turgot a samozřejmě i Adam Smith, který byl zakladatelem klasické politické teorie, spočívající v naslouchání vlastním potřebám a intuice, prosazování práce jako základu všeho bohatství, zdravé konkurence, dělby práce, rozšiřování trhu a státního zásahu jen v případě boje s nekalou soutěží, zločinnosti a podpoře spravedlnosti.

Dalším politicko-ekonomickým teoretickým proudem byl utilitarismus. Thomas Malthus, Jeremy Bentham, David Ricardo, John Stuart Mill, všichni tyto představitelé utilitarismu prosazovali myšlenku co nejmenší regulace člověka a to i z hlediska podpory a pomoci. Utilitaristé prosazovali zákony nájmu, železných mezd, komparativní výhody, vlastnictví kapitálu.

Navázáním na utilitarismus byl socialismus. Zastával práva dělníka a popíral teorii laissez-fair. Představitel této teorie Saint-Simon propagoval plánovaný industrialismus. Charles Fourier prosazoval komunitní zemědělství. Robert Owen odsuzoval konkurenci, dlouhý pracovní den, zaměstnávání dětí. Louis Blanc stejně jako i Ferdinand Lassale prosazoval myšlenku založení státních družstev konkurujících kapitalistům.

Z kritiky klasické ekonomie vycházel marxismus, založený Karlem Marxem a podporovaný dále Fridrichem Engelsem a Vladimírem Leninem. Marx prosazoval myšlenku ekonomického determinismu a teorii nadhodnoty, popisoval stadia lidské společnosti. Představitelka již nemarxistické teorie Joan Robinsnová prosazovala teorii nedokonalé konkurence.

První světová válka minulého století přinesla vznik řady nových zemí – Finska, Polska, Československa, Rakouska, Maďarska, Estonska, Lotyšska, Litvy, Jugoslávie, Irsko. V tomto období, jako dopad revoluce roku 1917, vzniká Svaz sovětských socialistických republik (SSSR) a zahrnuje do sebe řadu zemí ovlivněných socialistickou teorií.

Druhá Světová válka definitivně ukončila nadvládu evropského západu. Během poválečného období až do roku 1989 byla Evropa rozdělena na západní kapitalistický a východní komunistický blok. V době, kdy se na západě kontinentu budovaly základy pro vznik prvních evropských společenství a plánovaly se strategie pro další rozvoj evropské integrace, na evropském východě vládnul socialistický režim totality.

Od roku 1989 dochází k rozpadu komunistického režimu. Postupně se osamostatňují země východního bloku a dochází k rozpadu celého Sovětského svazu na samostatné země.

Ve chvíli, kdy na východě Evropy dochází ke zbrzdění ekonomického vývoje a následně i pádu teorie centrálního plánování, což vede k celkové stagnaci ekonomiky, v západní části Evropy pokračuje ekonomický rozvoj a významný pokrok dopředu.

John Maynard Keynes přinesl novou moderní ekonomickou teorii již po první světové válce. Ale prosadil svou teorii až po druhé světové válce v podobě Marshallova plánu. Keynes zastával investiční teorie, systém státních regulací a podpor například ve školství, zdravotnictví, sociálním zabezpečení, podporu zaměstnanosti. Tato teorie nakonec vedla k rozsáhlé ekonomické nerovnováze (inflace, stagnace, stagflace) a proto nastoupila teorie jiná.

Monetaristická teorie je mixem klasického liberalismu a křesťanského demokratizmu. Zde se prosazuje hlavně teorie kontroly nad státními financemi, vyrovnanost rozpočtu, kontrola nad množstvím peněz v oběhu, ale také i omezení státní moci a zásahů do ekonomických regulací. Zastánci této teorie jsou Friedrich August von Hayek a Milton Friedman.

Rozmanitý ekonomický a historický vývoj zemí vedl k současné situaci ve světě a to zejména v Evropě. Země východního bloku se stále vzpamatovávají z mnohaleté komunistické krize ve chvíli, kdy země západní Evropy pokračují v integraci, společném vývoji ekonomiky, politiky, spolupráce a strategickém plánování společného budoucna.

[3]

2. Cíl práce

Na konkrétním příkladu Ukrajiny učiním detailnější pohled na současnou ekonomickou situaci evropské země, spadající do bývalého východního bloku a reprezentující zemi třetího světa s tranzitivní ekonomikou, porovnáám její ekonomickou situaci s Českou republikou, která je reprezentantem vyšší úrovně současné dosažené ekonomiky a patří mezi nejvyspělejší světové ekonomiky, rovněž zhodnotím rozdíly mezi nimi. Dále vyhodnotím současné ekonomické předpoklady Ukrajiny pro vstup do Evropské unie v návaznosti na plnění, pro tento účel stanovených, ekonomických a politických kritérií. Současně s tím vyhodnotím plnění těchto kritérií Českou republikou, která už je členem Evropské unie. Vypracuji předpověď pro další ekonomický rozvoj Ukrajiny a zároveň předložím vlastní návrh příznivého ekonomického vývoje a případná doporučení.

3. Materiál a metodika

Úvod nabízí historický popis vzniku a rozvoje ekonomických teorií, jako základ pro dále představené předpoklady a odvozená stanoviska.

V rešeršní části práce budou nabídnuty teoretické poznatky po historickém, politickém a ekonomickém stanovení Ukrajiny a České republiky. Nabízená informace bude získána cestou zpracování odborné tiskové literatury přístupných online odborně zpracovaných článků. Teoretická část následně nabídne porovnání současné situace zemí mezi sebou. Samostatná kapitola bude věnována definici odlišnosti mezi nimi a její analýza.

Kapitola Agregátní ekonomické ukazatele nabídne deskripci pro terminologii základních ekonomických agregátních ukazatelů, které budou použité v následující praktické části. Dodatečně bude poskytnuto vysvětlení závislosti některých ekonomických ukazatelů navzájem.

Kapitola o Evropské Unii nabídne stručný popis této konfederace a popis kritérií, stanovených Evropskou Unií pro vyhodnocení připravenosti kandidátských zemí ke členství v ní. Do této kapitoly bude zahrnuta definice kritérií pro vstup do Měnové unie, což je dalším požadavkem, který má být závazně dodržen po vstupu do EU.

V praktické části bude využito studium statistik pro základní ekonomické ukazatele České republiky a Ukrajiny. Následně bude nabídnuta komparativní analýza pro vyhodnocení konvergenčních a kodaňských kritérií, souvisejících s přijutím členství EU.

Metoda deskriptivní analýzy bude využita v práci při kumulaci již zpracovaných ekonomických a statistických ukazatelů, jejich napojení na historické předpoklady každé ze zkoumaných zemí a jejich politické a ekonomické východiska a při vyhodnocení současného stavu v zemích v souvislosti s ostatním.

Závěrečné vyhodnocení bude vypracované na základě poznatků získaných během zpracování práce, teoretických a statistických faktů se současnou aplikací ekonomických teorií. Bude nabídnut předpoklad pro možný trend ekonomického vývoje zemí, odhad jejich příznivého směru, jejich komparace a evaluace. Závěrem praktické části bude nabídnuta lepší varianta možného vývoje ekonomiky Ukrajiny, odvozená od získaných poznatků během zpracování práce a získaných faktů.

4. Literární rešerše

4.1 Ukrajina

Ukrajina je východním evropským státem, který ze severní a východní strany sousedí s Ruskem a Běloruskem, na západní hranici sousedí s Polskem, Slovenskem a Maďarskem, z jihozápadu s Rumunskem a Moldavskem. Rozloha Ukrajiny je 603.7 tis. km², což činí 5,7% celkového území Evropy. Ukrajina patří mezi větší státy starého kontinentu, jehož rozloha se nachází pouze na území Evropy. Podle určité teorie geografického výpočtu se centrum evropského kontinentu nachází právě na Ukrajině, vedle města Rachov Zakarpatského kraje.

Území Ukrajiny se rozléhá na Východoevropské rovině mezi pahorkatinami, vysočinami, náhorními plošinami a pastvinami, které jsou z více než 60% tvořeny ornou půdou. Ukrajina je mořským státem. Celá jižní hranice země je tvořena pobřežím Černého a Azovského moře. Černé moře je propojeno s mořem Azovským, Mramorovým a Středozemním, tudíž má země přístup ke světovému oceánu.

Ukrajina je rozlohou pátou největší zemí v Evropě po Německu, Itálii, Spojeném království a Francii a jedenadvacátou na světě. Počet obyvatel Ukrajiny je 45,7 mil. (2011), což činí 7,3 % celkového obyvatelstva Evropy. Větší část obyvatel Ukrajiny žije ve městech. Střední hustota obyvatelstva je 76 osob na km² (2011), což je nižší ukazatel než ve většině evropských zemí. Hustota obyvatelstva ve všech regionech není stejná. A tak v Doněckém regionu činí 196 lidí na km² (2008) tudíž je nejlidnatější, a naopak v Černigovském regionu je jen 42 lidí na km² (2008), takže je nejnižší.

Přirozený růst obyvatelstva je záporný, mortalita převyšuje natalitu. Věk úmrtí u mužů činí 61 let, u žen 73 let (2008). Podle tohoto ukazatele Ukrajina zaujímá pětadvacáté místo mezi jinými zeměmi. Pohlavní struktura obyvatelstva už léta zůstává stejná a je tvořena 46% mužů a 54% žen (2008).

Etnické složení obyvatelstva tvoří ze 78% Ukrajinci. Dalších 17% tvoří Rusové, a zbylých 5% obyvatelstva tvoří krymští Tataři, židé, Rumuni, Moldavané, Bělorusové, Bulhaři, Poláci, Maďaři a jiní (2011).

[2, 5, 17]

4.1.1 Historický přehled

Stanovení Ukrajiny bylo velice zdlouhavé. Některé historické zdroje tvrdí, že první národnosti, žijící na území dnešní Ukrajiny byli kimerijští kočovníci, kteří žili v oblasti černomořských stepí v jižní části současného státu. Avšak postupně je vytlačily kmeny Skitů a Sarmatů. Lesy a pastviny až do Karpat byly obydleny Anty, kteří byli jedni z prvních slovanských kmenů. Po sjednocení dalších kmenů na přelomu 8-9 století našeho letopočtu byl založen stát Kyjevská Rus. Po napadení Tatarů-Mongolů v roce 1223 Kyjevská Rus udržela pouze západní část svého území. Její pevný základ tvořilo Haličsko-Volyňské knížectví, v čele kterého stál Daniil Haličský. Avšak ve 14. století se stát Kyjevská Rus zcela rozpadl. Jeho země spadly do závislosti Litvy, pak byly zahrnuty do území Polska. Jako nesouhlas se závislostí na Polsku, založili kozáci v 15. století Záporožskou Seč. Tato Seč se stala základnou pro boj proti Polskému utlačování. V 17. století se tento boj proměnil v národní liberální válku, vedenou Bohdanem Chmelnickým a skončil novým založením Ukrajinského státu. Pro záchranu nového státu byl ukrajinský vůdce nucen uzavřít dohodu o příměří s Moskvou. Tato dohoda se stala pro Ukrajinu osudovou. Moskva pak uzavřela další dohodu s Polskem, podle které jedna polovina Ukrajiny od Dněpru opět připadla Polsku, druhá polovina s Kyjevem se připojila k Rusku. V 18. století byla část západní ukrajinské země předaná Rakousko-Uhersku.

Revoluce roku 1917 přinesla možnost pro sdružení ukrajinského lidu a znovu založení Ukrajinského státu. 7. listopadu 1917 v Kyjevě bylo prohlášeno založení Ukrajinské Národní Republiky, která spojila území Centrální a Východní Ukrajiny. 25. prosince 1917 byla Ukrajina prohlášena sovětskou republikou. 13. listopadu 1918 byla ve Lvově západní část Ukrajiny prohlášena Národní republikou. A nakonec 22. ledna 1919 se odehrálo spojení Západní ukrajinské národní republiky a Ukrajinské národní republiky do jediného státu pod společnými

státními atributy. Bohužel socialistické Rusko opět zvítězilo nad znovuzrozenou Ukrajinou. Na rozkaz ruské armády byla východní Ukrajina okupovaná bolševikem a připojila se ke Svazu sovětských socialistických republik. Západní Ukrajina zůstala pod Polskem.

První světová válka a revoluce v Rusku zdolaly říši Habsburků a Romanovců a Ukrajinci získali možnost založit vlastní moc. Podle utajené dohody mezi Německem a Ruskem bylo Polsko rozděleno a Ukrajina získala zpět své historické území. Dodatečně Rumunsko vrátilo Ukrajině severní Bukovinu a jižní Besarabsko. Zakarpatská Rus připadla k území nově vzniklého Československa.

Po druhé světové válce v roce 1945 se Československo a SSSR dohodly připojit Zakarpatskou Rus k Ukrajině. V roce 1954 na základě shod historického vývoje, podobnosti ekonomik, kulturních a ekonomických relací bylo rozhodnuto připojit k Ukrajině sousedící území Krymského regionu.

Tímto skončilo formování současného území Ukrajiny. Současně se Ukrajina skládá z 24 administrativních regionů a autonomní republiky Krym.

Nástup vlády M. S. Gorbačova v roce 1985 přinesl rozpad komunismu a způsobil politické změny na Ukrajině. Svoboda slova a demokracie dovolila založit kulturní organizace s nacionálním zaměřením. Následující léta přinesla četné změny v politickém aparátu Ukrajinské republiky, svržení bývalého komunistického vůdce a nominaci důvěryhodnějších kandidátů na řídicí pozice, odpovídající již změněným politickým postojům ukrajinského lidu.

16. července 1990 Ukrajina prohlásila svou suverenitu. Následně 21. listopadu 1990 Ukrajina podepsala dohodu o vzájemné suverenitě a politickém nevměšování do vnitřních záležitostí s Ruskem.

Ukrajina vyhlásila úplnou nezávislost až po politickém převratu v Rusku 24. srpna 1991. Deklarace o Nezávislosti byla schválena 1. ledna 1990 90% obyvatel.

[2]

4.1.2 Ekonomický vývoj země

Rozpad ekonomického systému SSSR, který se odehrál v 80-90 letech zapříčinil určité komplikace a zabrzdil ekonomický vývoj na Ukrajině na řadu let. Komunistický systém v zemi již nefungoval. Jediným východiskem z této situace byla jeho definitivní změna. Přejít ekonomiky ze systému centrálního řízení na tržní byl zahájen ihned po založení ukrajinského státu v roce 1991. Kromě jiných důvodů nutnost změny byla spojena i s oslabením hospodářské činnosti, s rozvojem černých trhů, se zanedbáním spotřebitelské výroby v porovnání s výrobou vojenské produkce, se snížením podnikání a konkurenceschopností na světovém trhu a také s pomalým reagováním na rozvoj vědecko-technického progresu a s tím spojenou změnu výrobního procesu a zaměřením spíše na perspektivnější výrobu. Příčinou současného stavu bylo zdlouhavé centrální plánování, přehnaný monopolismus, převážná absence soukromého podnikání. Během přechodu Ukrajiny na tržní základy řízení se řešily otázky liberalizace, strukturální přestavba ekonomiky, finanční stabilizace, tržní infrastruktura, sociální podpora.

Liberalizace znamenala omezení státního zásahu do ekonomického života v zemi. Centrální plánování bylo zrušeno, každý dostal právo svobodného podnikání a právo stanovit kupní ceny samostatně. Proces privatizace předal státní majetek do vlastnictví soukromníků. Začaly se objevovat malé podnikatelské společnosti, akciové společnosti, společné soukromé firmy a jiné. Strukturální ekonomická přestavba se dotkla změn mezi výrobními odvětvími, zejména mezi těmi, která produkují spotřební výrobky a spotřební prostředky. Rovnováha mezi odvětvími se stanovila pomocí přerozdělení všech výrobních zdrojů a to půdy, práce a kapitálu. Jinak řečeno část výrobních zdrojů se vzala z vojenského výrobního sektoru a přiřadila se do výrobních jednotek vyrábějících spotřebitelské výrobky.

Liberalizace cen přispěla k finanční stabilizaci a následně i ke snížení inflace. Velký význam byl přidělen vytvoření tržní infrastruktury a dříve neexistujících komoditních a finančních burz, komerčních bank, pojistných společností a jiných finančních subjektů. Sociální podpora poskytovala usnadnění přechodu obyvatelstva k novým ekonomickým vztahům.

Je třeba podotknout, že přechod Ukrajiny na tržní ekonomiku se ukázal jako velice bolestivý. Ekonomika sovětského typu, která se vybuďovala ve všech bývalých republikách SSSR a následně ovlivnila i východní blok, jinde na světě neexistovala. Proto se cesta na světový

trh jevila pro Ukrajinu jako nový a velice složitý úkol. Všechny ekonomické otázky se řešily jen pomocí vlastních sil a intuice. Bohužel takovýmto způsobem získané zkušenosti nelze nazvat jako povedené. Vláda, která tenkrát prováděla reformy, neměla propracovaný akční program ekonomické konverze. Přechod byl ztížen stále vznikajícími kritickými situacemi v ekonomice a politice země, které měli různorodý původ a dopad.

Konečná forma vytvořeného ekonomického systému na Ukrajině přinesla řadu podstatných omezení. V poreformním období ekonomika již obsahuje rysy tržního hospodářství, ale zdaleka ne ty nejlepší. Nehledě na uskutečněnou privatizaci v zemi, podstatná část velkých podniků pořád ještě spadá do vládního sektoru. Držení řady lukrativních podniků státem je spjato se současnou politickou vládou, zde se využívají značná privilegia a daňové úlevy. Malé a střední podniky postavené na osobním vlastnictví se rozvíjejí velmi pomalu, ale právě ony nesou nejtěžší břímě daňového zatížení. Proto tyto firmy často tají své zisky a vyhýbají se daňovým kontrolám, proto zde je ilegální byznys běžný a dokonce se dá říct “normální” jev.

Zůstává neracionalizované zákonodárství a normativní okruh hospodářské činnosti. Většina podnikatelů a právních odborníků poukazuje na neprůhlednost, nefunkčnost a nedůslednost zákonů, což zamezuje stimulování rozvoje podnikání a způsobuje velice pomalý ekonomický růst na Ukrajině.

Kvůli nedostatku finančních zdrojů, které je v daných podmínkách velice obtížné získat, je až skoro nemožný nákup moderního technického vybavení ze zahraničí. O to obtížnější je zde vedení výzkumných prací. To vyžaduje okamžité vysoké investiční vklady, ale návrat vložených prostředků lze očekávat až po dlouhé době. Základní množství ukrajinské produkce je absolutně zastaralé a nevhodné pro nabídku na světový trh. Naděje, že ukrajinská ekonomika dožene úroveň světového progresu, je mizivá.

Státní podpora slabších vrstev obyvatelstva je nízká. V případě živelných pohrom a katastrof obyvatelé nedostávají sociální podporu vůbec nebo je její výše zanedbatelná. Zde je třeba poznamenat, že během mnoha let byla úroveň stanovené minimální mzdy v zemi až třikrát nižší než oficiální životní minimum. Až v posledních letech se tyto hodnoty srovnaly.

Celková ekonomická situace je zhoršená obrovskou kriminální a korupční činností, přítomnou ve státním řídicím aparátu. Z tohoto důvodu obyvatelstvo země přestalo důvěřovat vládě tak, jak tomu bylo za časů systému centrálního plánování.

[2,5,17]

4.3.1 Ukrajina dnes

Dnes je situace na Ukrajině zajímavá tím, že země konečně budí dojem samostatného a vyspělého státu. Tento dojem je zapříčiněn viditelným zlepšením úrovně ekonomiky, kterého bylo dosaženo za uplynulých 20 let po rozpadu komunismu. Politický a ekonomický systém v zemi také prošel složitějším vývojem. Proto je v zemi zřejmé sblížení se světovou ekonomikou, což se projevuje v moderních trendech, stylu oblékání, bydlení, zájmech obyvatelstva, způsobu trávení volného času.

Bohužel první dojem zatím zůstává jen prvním dojmem. Zákonodárství, ekonomika, právní a sociální politika stále zůstává neefektivními. Podrobnější prostudování ekonomických ukazatelů odhaluje poněkud zvláštní skutečnosti.

Je třeba se zmínit o faktu, že současná ekonomika zůstává zatížená efektem celosvětové ekonomické krize. Tato krize vznikla v USA kvůli nafouknutí tak zvané hypoteční bubliny, která svým prasknutím ovlivnila ekonomiky celého světa. Samotný její vznik byl zapříčiněn širokou nabídkou levných hypoték a k tomu ještě i možnosti snadných úvěrů k vybavení domácností a zvýšení životního stylu. Četné množství a objemy rychle rostoucí spotřeby vedly k vytvoření nových bankovních produktů, které byly následovně prodávány po celém světě, přičemž rizikovost těchto produktů byla zanedbávána. K problému došlo v okamžiku, kdy klesla poptávka po nemovitostech, což samozřejmě ovlivnilo jejich cenu. Samotné nemovitosti byly najednou levnější než hypotéky na ně. Následovala neschopnost hypotéky splácet, růst zadluženosti, propad reálných hodnot bankovních produktů a nakonec puknutí bubliny. [7]

Tato krize nadále ovlivnila situaci na světových kapitálových trzích, existenci bank, hypotečních společností a vedla k zásadním změnám v monetární politice států po celém světě. Následovně se dopad krize projevil na nezaměstnanosti, kupní síle obyvatelstva, životaschopnosti firem.

Ekonomická situace na Ukrajině před krizí pořád ještě nedosahovala úrovně roku 1990, kdy byla nejvyšší za poslední léta a vztahovala se ještě k socialistické historii země. Lobování zahraničních výrobců vedlo ke zvýšení vnějšího dluhu rapidní rychlostí z \$23 811 mil. v roce 2004 až na \$92,5 mil. v roce 2008, a neshody s Ruskem narušily plynulost v dodávkách plynu. Zadluženost soukromého sektoru činila 83,3% (2008) a výše hrubého vnějšího dluhu byla \$105

429 mil. (2008). Byl zaznamenán výrazný pokles zahraničních investic z 50,4% v roce 2002 na -22,6% v roce 2008. Přes sliby vlády udržet inflaci na 10%, její skutečná hodnota dosáhla 22,3% (2008). Národní ukrajinská měna byla tak nestabilní, že koncem roku 2008 dosáhla devalvace až 94%.

Stejně jako v jiných zemích, krize na Ukrajině se začala projevovat nejdříve v bankovním sektoru. Ukrajinské banky se držely strategie půjčování levných peněz ze zahraničí na krátkou dobu a pak jejich následovné propůjčování na delší období na domácím trhu. Krize bankám vzala šanci pokračovat v této strategii. Díky tomu se zastavilo stavebnictví a poklesl prodej nemovitostí. Pokles poptávky ve stavebnictví záporně ovlivnil hutnictví, což je pro Ukrajinu jako zem se čtvrtinovým podílem tohoto odvětví na celkovém průmyslu, katastrofálním faktem. Hutnictví přinášelo podstatné příjmy z exportu, s propuknutím krize došlo k poklesu tohoto zdroje financí. Pokles příjmů z hutnictví byl zapříčiněn také příchodem nového konkurenta - Číny na světový trh. Během roku 2008 hřivna devalvovala v porovnání s dolarem až 38%, čímž získala nejhorší pozici mezi ostatními měnami. Nezaměstnanost vzrostla během tohoto jednoho roku z 6,5% na 20,7%.

Nejhorší stránkou ekonomické krize je to, že neúprosně přináší i politickou krizi, a tak nestabilní situaci v zemi jen prohlubuje. Tak vznikl spor mezi politickými špičkami Viktorem Janukovičem, který je dnes ukrajinským prezidentem a ministryní, později i premiérkou Julií Timošenkovou, která požádala o odstoupení tehdejšího prezidenta Viktora Jušenka a guvernéra Ukrajinské národní banky Vladimíra Steľmacha. Jušenko a Steľmach byli obviněni ze zpronevěry vůči správnému vedení státní monetární politiky a politiky ukrajinské národní banky. Timošenková podpořila toto obvinění a poukázala na odpovědnost výše uvedených politiků. V zápětí Jušenko odvětil prudkým odporem ve formě obvinění Timošenkové ze vzpoury proti státu, z neprofesionálního přístupu a ze snahy obejít vlastní zodpovědnost. Situace v zemi se natolik zkomplikovala, že se začalo mluvit o krizi nacionální identity. Podle názoru předsedy Vrchní rady Vladimíra Litvina “jen 15% záporných vlivů v zemi je zapříčiněno světovými tendencemi, zbytek je výsledkem vnitřní politické krize” (27. 12. 2008).

V následujících letech se ukazatel NDP snížil o 31,9%, inflace vzrostla o 19,1 %, a velikost obrátu maloobchodů se snížila o 14,4 %. Avšak tyto statistiky byly utajovány před širokou veřejností. Navenek bylo prezentováno rozřešení krizové situace a brzké přiblížení ke stabilitě, návrat růstové tendence. Je pravdou, že pro řešení této krizové situace bylo vládou

předloženo 15 protikrizových programů, které obsahovaly kroky řešení nezaměstnanosti, obchodní bilance, stability měny, růst HDP, podpory soukromého podnikání a výrobního sektoru jako celku. Dnes je situace v zemi lepší, ale podstatné otázky, které by dokázaly přinést zemi vysněnou stabilitu, jistotu, konkurenceschopnost a jistou budoucnost zůstávají nezodpovězené.

Životní úroveň obyvatelstva je velice rozmanitá. Přičemž zde nehovoříme o nerovnosti podle vrstev ale podle lokality. Všeobecně vzato území, spadající před časem do Polska a Maďarska se považují za chudší část Ukrajiny. Lidé z těchto krajů historicky nebyli zvyklí celý život setrvávat na jednom místě, spíše byli orientováni na cestování za prací než na usedlý způsob života. Kromě nestabilní životní situace také tuto skutečnost hodně ovlivnily přírodní podmínky. Karpatské hory v západní části Ukrajiny neumožňují vybudování rozsáhlých výrobních komplexů. Proto jsou zde pracovní příležitosti omezeny na lehký průmysl ve městech a na zemědělství a chov zvířat na venkově. Od dob perestrojky, kdy padla železná opona a lidem se naskytly pracovní příležitosti v zahraničí, západní Ukrajinci zahájili trend vycestování do sousedních zemí střední a západní Evropy s nadějí najít si stabilní práci a lepší životní úroveň.

Východní Ukrajina se budovala a zvedala společně s výstavbou těžkého průmyslu. Obrovské pláne se výborně hodily pro tento účel. Továrny byly stavěny ruskými vězni, kteří zde měli zůstat i po výstavbě již jako zaměstnanci. Rodilí Ukrajinci vedli usedlý životní styl, a proto byli rádi za každou pracovní příležitost. Práce v továrnách pro ně tenkrát představovala něco moderního a perspektivního. Těžký průmysl je koncentrován do této části země dodnes. Práce v těžkém průmyslu je stabilnější a lépe placená. Co se týká životní úrovně, východní Ukrajina stojí o stupínek výš než západní.

Průměrný měsíční plat v zemi děla okolo \$200 (2011). Toto číslo je velice relativní a se týká oficiální statistiky. Reálný průměrný plat prakticky stanovit nelze, a pokud ano, tak jedině na úrovni konkrétních měst a lokací. Průměrný plat ve městě v západní části Ukrajiny činí okolo \$260 (2011), kdežto na východě země průměrný plat je okolo \$300 (2011). V hlavním městě je průměrný plat vyšší, přibližně \$500 (2011), což v jiném regionu je vysoká částka i pro zcela zaměstnanou rodinu.

Kyjev stojí separátně ne jen v otázce průměrného platu, ale i v otázce zaměstnanosti samotné, zdrojů příjmů, jejich alokace, způsobu relaxace a dalších. V porovnání s jinými regiony je kupní síla obyvatelstva v Kyjevě výrazně vyšší než v jiných městech. Je to podmíněno hlavně možnostmi pro provozování specifického druhu podnikání a tím získání nemalých částek

z byznysu s pronajímáním a prodejem nemovitostí. Popularita tohoto druhu podnikání je hlavně spojena se špatným zakomponováním do daňového systému Ukrajiny daní z příjmů z prodeje a pronájmu nemovitostí. Pokud se prodává byt ve stejném kalendářním roce a jeho rozloha je menší než 100 m, pak se státu neplatí žádná daň. V případě jiné varianty se platí daň 1%. Příjmy z pronájmu jsou těžko prokazatelné, proto je zbytečné komentovat, že jejich zdanění nepřichází v úvahu. Proto není překvapujícím faktem, že byty se pronajímají s frekvencí hotelových pokojů, a ceny jejich pronájmů jsou jen o málo nižší než ceny apartmánů v hotelích. Výsledkem toho je, že peníze z provozování hotelového byznysu neplynou do státní pokladny, ale do kapes soukromých vlastníků nemovitostí. Podobná situace vznikla v případě obohacování na opakovaném prodeji nemovitostí. Proto se často stává, že vlastníci nemovitostí jsou schopni získat vysoké peněžní částky v krátkém časovém horizontu, ale do státní pokladny z toho neodvádějí žádnou daň.[12]

Bankovníctví v zemi je samostatnou kapitolou. V zemi existuje okolo 140 bank, většinou soukromých. Spousta z nich obchoduje jen na místním trhu a nemá přístup k centrálnímu mezinárodnímu bankovnímu systému. Neexistuje jediná banka, která by byla vybudovaná ze 100% ukrajinského kapitálu. Často se banky jmenují a tváří jako pobočky světově známých finančních institucí. Ale v případě hlubšího prozkoumání má většina bank pouze podobné bankovní produkty a se zahraničními stejnojmennými bankovními instituty nemají nic společného.

Banky fungují na krátkodobých půjčkách ze zahraničí, na hypotékách, termínovaných vkladech od občanů. Je ale zavádějící, jak je stanoveno procento výnosu, například z termínovaného vkladu. To obvykle činí až 20% ročně! To platí pokud vložíte vklad v národní měně. Jestli za stejným účelem vložíte finanční obnos v dolarech, pak výnos klesne o polovinu. Pokud to samé učiníte v eurech, pak vklad vynesete ještě zhruba o 20% méně. Když vezmeme v úvahu všechny zákony funkčního bankovníctví a investičního byznysu, procento inflace, časový horizont, druh vkladu a další faktory, pak je zřejmé porušení finanční rovnováhy, a tak nemůžeme mluvit o něčem, co stojí na principech, zaručujících dlouhodobou jistotu. Výnos až 10% nenabízí ani nezaručuje žádný světový finanční dům. Paradoxem je, že ukrajinské banky ve chvíli, kdy byl dopad krize nejhorší v celé Evropě, kdy inflace v určité chvíli dosáhla skoro 90%, kdy situace v zemi je natolik nestabilní, že se mluví o politickém kolapsu, jsou schopny garantovat tak vysoký a stabilní výnos svým investorům.

Toto se může stát jen v případě absolutní ekonomické a finanční negramotnosti. Příčinou toho je zřejmě způsob vzdělávání, politický a právní systém v zemi. Hodnocení studentů během studia závisí na výši poskytnutého úplatku, což je na Ukrajině běžným jevem. Je pochopitelné proč se studenti nemají zájem náležitě vzdělávat podle moderních studií na úrovni vedoucích evropských škol. Předmětem jejich zájmu je pouze získání diplomu s popisem dosaženého vzdělání. Přičemž není ojedinělé, že takové to diplomy jsou přímo pořízené za větší obnos peněz a bez skutečné evidence studenta v příslušném studijním zařízení. Aktuální kauza plzeňské univerzity, kdy jmenovaná univerzita poskytla potvrzení o vysokoškolském vzdělání studentům jen během dvou měsíců je velice známa. Jestliže v České republice po odhalení této kauzy bylo navrženo jako řešení právníkou fakultu plzeňské univerzity uzavřít, na Ukrajině je tento jev natolik běžný jev, že se nad ním nikdo nepozastavuje.

Celkovým výsledkem je uvnitř nefunkční, rozložený, shnilý ekonomický systém, navenek se tvářící jako mladý dynamický, plný elánu a plnohodnotný konkurent, nabízející atraktivní podmínky zahraničním investorům, ale již méně schopný s nimi naložit odborně ve skutku. Ukrajina se posouvá směrem k mezinárodním tržním principům, ale v řadě případů to probíhá metodou „pokusů a omylů“. Ještě je brzo na to, aby se zde začalo mluvit o civilizovaných tržních vztazích, které jsou příslušné vyvinutým evropským zemím. Ukrajinu ještě čeká dlouhá a trnitá cesta, kterou je nezbytné projít proto, aby se zem zbavila následků systému administrativního řízení, a přeorientoval se na zdravé základy systému mezinárodního tržního hospodářství.

[2,5,10,11,12,15]

4.2 Odlišnosti Ukrajiny v porovnání s ČR

Podrobnějšího prozkoumání a hlubšího pochopení problematiky mohou docílit metodou porovnání ekonomické situace na Ukrajině se situací, která je mi bližší a srozumitelnější. Provedu analýzu počátečních historických předpokladů Česka k dosažení současné úrovně a popíši dnešní situaci v zemi.

4.2.1 Historický vývoj ČR

Česká Republika se nachází v centru Evropy. Její území je ohraničeno horami, samotný stát se rozléhá na pahorkatinách a vrchovinách. Poloha země nenabízí přístup ke světovému oceánu přímo, ale prostřednictvím říční infrastruktury. Česká republika sousedí s Německem, Rakouskem, Polskem a Slovenskem.

Poprvé území Čech bylo osídleno člověkem již před 750 tisíci lety. Avšak osídlení četnými kmeny Keltů, Germánů a Slovanů připadá na 5-3 století před naším letopočtem. V 6. století našeho letopočtu byla slovanskými kmeny, před tím se zde volně pohybujícími a vedoucími nezávislý styl života, založena Sámova Říše. O pár století později zde vznikl první státní útvar Velká Morava, který v roce 906 zanikl po útocích maďarských kmenů. Dále dějiny pokračovaly na území Čech, kde rod Přemyslovců založil nový stát. O století později se země připojila ke Svaté Římské Říši a tím získala její ochranu a podporu.

Česko vzniklo v přibližně stejnou dobu jako Ukrajina. Osudy těchto zemí začaly ubírat odlišnými cestami již v 15. století. V době, kdy se Ukrajina rozpadala pod nájezdy Tatarů, na území Česka se již začala budovat část Habsburské monarchie, k níž české země patřili až do konce první světové války. Pokud si vzpomenu na historii budování ukrajinského státu v daném období, Ukrajina protrpěla fiasko v úsilí o osamostatnění několikrát. Česká Republika během tohoto období patřila pořád pod stejného vládce. Když se v roce 1918 po První Světové válce osamostatnila, jen posílila a upevňovala svojí nezávislost. Spojení Česka se Slovenskem a založení Československa posílilo ekonomický základ země ještě více. Jedna za druhou se rodili takové světové značky jako Baťa, Škoda, Praga, Tatra, Laurin a Klement a jiné. Ukrajina ale byla od ekonomického progresu tenkrát pořád ještě hodně vzdálená.

Území Ukrajiny se formovalo až do poloviny 20. století. Po Druhé světové válce Ukrajina musela budovat vše od základu a počátek samostatného ekonomického rozvoje v zemi po sjednocení s SSSR se jen odsouval. To Československá republika měla vymezené teritorium od roku 1918 a pevně stála na vlastních nohou již dlouhou řadu let. V době Druhé světové války Československo jen pozastavilo svoji ekonomickou činnost a po válce v ní pokračovalo až do příchodu sovětské nadvlády v roce 1948. Socialistický vliv v zemi nebyl tak dlouhý jako na Ukrajině, kde trval od roku 1918 až do roku 1991. Socialismus v Československu vydržel do

roku 1989, Sametová revoluce přinesla demokracii a osvobození od Sovětského režimu. Po revoluci vznikla Česká a Slovenská federativní republika, která existovala jen do roku 1993, kdy 1. ledna rozpadem federace vznikl nový stát Česká Republika. Poslední pro Česko významnou událostí se stal vstup republiky do Evropské Unie, který se odehrál 1. května roku 2004. V návaznosti na tuto skutečnost od 21. prosince 2007 roku Česko patří do Schengenského prostoru.

[4, 6]

4.2.2 Současný ekonomický stav ČR

Česko mělo historicky poměrně vyspělou ekonomiku a vždy se řadilo mezi země ekonomicky silné a samostatné ještě za časů První republiky na začátku 20. století. Poté, co došlo k osamostatnění Česka jeho odpojením od Slovenska v roce 1993, země snadno dosáhla spravedlivého zařazení do nejrozvinutějších ekonomik světa a dnes zaujímá druhé místo mezi všemi postkomunistickými zeměmi z hlediska stability a prosperity ekonomiky.

Na rozdíl od Ukrajiny přechod od centrálního plánování na systém tržní ekonomiky byl poměrně plynulý. Na tu dobu klasickým dědictvím byla zde zavedená pod nátlakem sovětských vůdců průmyslová struktura, které chyběla rentabilita, jednoduchost, modernost a orientace na skutečné požadavky domácností. Obchodní činnost byla omezená a nevyvinutá.

Směrodatného pokroku se Česká Republika rozhodla dosáhnout jinou cestou než Ukrajina. Země se nechala poučit na příkladech svého úspěšného souseda Německa. Jak je známo, Česko a Německo těsně spojuje společná historie. Proto ve mnoha případech Česká republika v porevolučním období nemusela tápat v neznámu a nejistotě a mohla použít hotové a již odzkoušené ekonomické modely. Česko přijalo hospodářskou pomoc od Mezinárodního měnového fondu, což uvolnilo republice ruce finančně a nabídlo více možností pro rozvoj stability. Toto sehrálo určitou roli v okamžiku uvolnění regulace cen a umožnění soukromého podnikání. Tak cenová liberalizace zapříčinila inflaci 56% (1991), ale již rok na to se ceny dokázali stabilizovat a inflace poklesla na 11%.

Kuponová privatizace sice nebyla výjimečnou v postkomunistických zemích, ale přinesla českému národu opravdu nesrovnatelnou míru praktického využití. Například na Ukrajině byla privatizace špatně naplánována, špatně organizovaná a kvůli ekonomické nevzdělanosti obyvatelstva ani nemohla být úspěšná. Naopak v Čechách se privatizace uskutečnila ještě před odpojením od Slovenska, tudíž ještě na samém začátku demokracie. Možná právě proto samotný proces privatizace byl funkční a účinný. Občané ještě nebyli posedlí demokratickými postoji a spíše se snažili dodržet relativní závazky s příslušnou zodpovědností. Tak ze státního vlastnictví 97% před Sametovou revolucí, v roce 1998 patřilo do soukromých rukou již 80% z toho.

Pro orientaci na mezinárodní ekonomiku byla třeba otevřít hranice a zaujmout zahraniční investory. Tomu svým způsobem napomohl návrat zabaveného majetku v rámci restituce po roce 1948 včetně pozemků nacházejících se mimo území České republiky. Podporování soukromého vlastnictví a podnikání napomohlo uskutečnění určité restrukturalizace a modernizace.

Co se týče měny, ta už v roce 1995 byla plně konvertibilní. Měnová reforma, taková jaká se odehrála na Ukrajině, spojená s obrovskou inflací, nejistotu a následně i problémy s vyplácením samotných výplat, v Česku místo neměla. Zde proběhla jen odluka od společné měny se Slovenskem, což samotný chod dalšího politického a ekonomického rozvoje v zemi nijak neovlivnilo.

Začátkem 20. století se v zemi začal rozvíjet těžký průmysl, zejména strojírenství a po druhé světové válce i hutnictví. Avšak v devadesátých letech význam hutnického průmyslu poklesl. Odpojení od Slovenska a zapojení do zóny volného obchodu nakonec přivedlo republiku k recesi, ta ale však dlouhá nebyla. Recese se projevila zejména ve zvýšení nezaměstnanosti, poklesu HDP, snížení obchodní bilance. Vznikla potřeba revidovat současnou strukturu průmyslu a najít lepší řešení, než trvat na udržení neprospívajících odvětví. Důležitou pozici zaujal automobilový průmysl, jehož zásluhou Česká republika docílila stále aktivní obchodní bilance od roku 2004. Dalšími významnými odvětvími přispívajícími k ekonomické stabilitě v republice jsou potravinářství, elektronika, energetika, chemický průmysl a stavebnictví. Na významu získalo odvětví služeb, zejména cestovní ruch. Silná koruna ovlivnila příliv turistů, zároveň přinesla možnost občanům republiky častějšího a snadnějšího cestování do zahraničí.

Současný ekonomický stav České republiky souvisí s uskutečněnými v posledních letech ekonomickými kroky, politickými změnami a získanými zkušenostmi. Přes všechno, čím Česká republika musela projít, její současný ekonomický stav je posuzován jako velice příznivý. HDP

země se drží úrovně vyspělých zemí. Kdy ČR zasáhla vlna světové krize, agregátní ekonomické ukazatele v zemi se zhoršily. Přesto na rozdíl od většiny jiných zemí se krize v republice neprojevila v natolik velkém rozsahu. Jak se později ukázalo, pomohlo tomu hlavně správné vedení monetární politiky. Proto bankovní systém dokázal udržet banky bez zkrachování, spíše naopak. Americká reitingová agentura v roce 2011 přehodnotila reiting ČR a zvýšila ho na „AA-“, což je o dva stupně víc, než předchozí reiting „A“. Toto vytváří pro Česko příznivé podmínky do budoucna.

Co se týče fiskální politiky, situace v republice je jiná. Musím hned podotknout, že v zahraničí je Česká republika proslavená rozsáhlou korupcí a vysokou arogancí politiků. Stále stoupá státní dluh, rostou rozpočtové deficity, nejsou dořešené privatizace u některých státních podniků a nedostatky v zákonodárné moci. Každoroční schvalování rozpočtu rodí spoustu kritiky ze strany občanů, ty totiž znají osud schválených částek. Občanům se nelíbí státu dávat peníze, které skončí v kapsách poslanců a jejich resortů a tak se přiklání k daňovým podvodům. Naštěstí takových případů není tolik, aby položili ekonomiku země. Státní kontrolní úřad odvádí dobrou práci, takové to případy řeší, a tak předchází expanzi jevu daňových podvodů.

Česká republika si hodně zakládá na kvalitě vzdělání svých občanů. Procento vysokoškoláků sice není dostatečně velké, ale poptávka po jejich vzdělání je velmi vysoká. Podle zveřejněných statistik procento českých absolventů vysokých škol, kteří odchází za prací do zahraničí v porovnání s počtem zůstávajících v republice je poměrně vysoké. K tomu ještě vysokoškoláci často raději zakládají své vlastní firmy. Hlavní příčinou je potenciál vyššího výdělku, než jaký mohou nabídnout firmy, dodržující všechny náležité podmínky pro oficiální zaměstnávání. Pokud je stejná pozice nabídnuta v zahraničí, ale za 2-3 krát vyšší plat, je snadné si odpovědět, zda uchazeč o tuto pozici bude mít zájem pracovat v tuzemsku nebo raději vycestuje do zahraničí.

Celková ekonomická tendence v zemi je zaměřená na rozvoj služeb a přesun výroby do méně nákladných regionů, mezi které patří i Ukrajina. Fyzická práce zde není populární. A to taky proto, že své služby nabízí přistěhovalci z chudších zemí za nižší odměnu, než požadují občané republiky. Sociální politika státu toto uvažování podporuje, zejména v otázce romské komunity. Romové zneužívají špatné pověsti své menšiny, preferují pobírat sociální dávky a vyhýbat se přispívání ke státní stabilitě a rozvoji vlastní pracovní činnosti. Z důvodu velmi slabé sociální politiky na Ukrajině tento jev není evidován.

[4,6,8,11]

Na základě výše uvedeného textu je zřejmá skutečnost obrovského rozdílu mezi státními ekonomikami České republiky a Ukrajiny. Příčina těchto rozdílů evidentně vznikla ještě během stanovení, budování a upevňování států jako takových. Ve chvíli kdy Česko od okamžiku svého založení v 15. století jen získávalo na moci pod záštitou Římské a pak Habsburské říše, Ukrajina větší dobu své existence byla okupovaná sousedními státy za účelem zneužití jejího lidu a využití přírodních bohatství ve svůj prospěch. Tak přicházíme k závěru, že Ukrajina je státem, který na rozdíl od ČR historicky neprokázal schopnost samostatně existovat a zastávat svoji ekonomickou a politickou nezávislost.

I v současné době, kdy mezinárodní systém spolupráce je natolik vyvinut, že šanci pro úspěšný rozvoj a upevnění své pozice se nabízí každé zemi, historické předpoklady hrají důležitou roli. Budoucnost zemí tvoří jejich postoje, zkušenosti a hodnoty nasbírané během dlouhých let existence. Česko jich nasbíralo hodně, avšak Ukrajině podle výsledků současného ekonomického stavu bohužel hodnotné ekonomické zkušenosti a pevné politické postoje stále chybí.

Nicméně není důvod k zavrhování úspěšné budoucnosti Ukrajiny. Pokud budu uvažovat z pozice, že Ukrajině chybí praxe a zkušenosti ve správném vedení ekonomiky, pak mohu říci, že země přechod od ekonomického modelu centrálního plánování na tržní model nakonec zvládla. Její současná ekonomika je velice blízká ekonomikám jiných evropských zemí. Zároveň s tím, na rozdíl od jiných zemí, má Ukrajina spousty výhod a předností například ve formě obrovských přírodních zásob, příznivých podmínek pro zemědělství, pracovitého a vstřícného obyvatelstva. Země je členem dlouhého seznamu mezinárodních organizací, mezi které patří Rada Evropy, MMF, Banka pro obnovu a rozvoj, OSN, Interpol, UNESCO a mnoho dalších.

4.3 Agregátní ekonomické ukazatele

Pro vyhodnocení ekonomiky státu se používá řada agregátních ukazatelů. Zde mluvíme zejména o ukazatelích HDP, nezaměstnanosti, inflaci a obchodní bilance. Každý s těchto ukazatelů má svou specifickou interpretaci. Kombinace zmíněných ukazatelů tvoří tak zvaný Magický čtyřúhelník. Tento nástroj se používá k zachycení skutečné ekonomické situace v zemi, poukazuje na pravdivost ukazatelů, graficky znázorňuje úspěšnost ekonomiky vcelku.

4.3.1 HDP a odvozené ukazatele

Ukazatel Hrubého domácího produktu (HDP) vyjadřuje celkový souhrn finálních statků a služeb, vyrobených ve státě za určité období. Běžnou délkou období je jeden rok. Tento údaj se vyjadřuje v číselné hodnotě a peněžních jednotkách. Údaj se zjistí tak, že se sečtou všechny ceny statků a služeb vyprodukovaných v daném roce. K tomu se přičtou výdaje vládních nákupů, hrubé investice a objemy čistých vývozů do zahraničí. V symbolické formě pak jde vyjádřit HDP pomocí následujícího vzorce:

$$\text{HDP} = C + I + G + X$$

Kde:

C – objem vyprodukované roční produkce statků a služeb

I – hrubé investice

G – státní výdaje

X – čistý roční vývoz

Ukazatel HDP zahrnuje veškeré výsledky zpracování výrobních faktorů a to práce, půdy a kapitálu na území domácího státu a nepřehlíží ke vztahujícímu se k nim skutečnému vlastnictví.

V návaznosti na HDP se používá tak zvaný Hrubý národní produkt (HNP). Tento ukazatel vyjadřuje celkový objem vyprodukovaných statků a služeb v souvislosti s uvažováním o jejich vlastnictví. Do tohoto ukazatele pak započítáváme všechny vyrobené produkty na území domácího státu, ale také i v zahraničí pokud patří tomuto státu. Současně do tohoto ukazatele není započítána produkce vyrobená na území domácího státu v případě jejího vlastnictví zahraničním vlastníkem.

Vztah s HDP může být vyjádřen vzorcem:

$$\text{HNP} = \text{HDP} + \text{NPI}$$

kde

NPI – příjem z majetku alokovaného v zahraničí.

Oba ukazatele HDP a HNP jsou základními ukazateli pro hodnocení hospodářství na národní úrovni. Většina ostatních ukazatelů se od nich jen odvíjí.

Jiným pojmem, odvozeným od indexů HDP a HNP je Čistý národní produkt (NNP). Tento ukazatel zachycuje Hrubý národní produkt, snížený o částku na amortizaci a je vyjádřen vzorcem:

$$\text{NNP} = \text{HNP} - \text{I}$$

kde

I – amortizace nebo - li investice na obnovování.

Dalším ekonomickým indexem, velmi často používaným v mezinárodní ekonomice pro srovnání ekonomické situací v zemích je ukazatel HDP na obyvatele, respektive HNP na obyvatele. Tento ukazatel porovnává průměrnou životní úroveň obyvatelů zkoumaných států a hodnotí ekonomickou sílu země. Uspořádáním HDP se pak stanoví pořadí úspěšností ekonomiky ve světě na úrovni samostatných zemí.

Ukazatel ekonomického růstu za určité období se používá, pokud je třeba vyjádřit vývoj indexu HDP, HNP, nebo jiných v čase. Tento index je vyjádřen přírůstkem HDP za sledované období.

Pokud ukazatel ekonomického růstu vyjádříme v procentní hodnotě, pak dostaneme ukazatel tempa růstu, který v procentní hodnotě poskytuje přehlednější hodnotu než ukazatel ekonomického růstu.

Ukazatel HDP se používá k výpočtu spotřebitelského koše, inflace a dalších.

Při práci s ukazatelem HDP je třeba přesně vědět, který druh produkční hodnoty je sledován. Pokud hovoříme o skutečném HDP, který byl již dosažen, pak jeho cenové vyjádření může být v reální nebo nominální hodnotě. Nominální HDP je vypočítán s použitím běžných cen za stejné období, za které se HDP uvádí. Reálný HDP se počítá pomocí stalých cen, neboli cen zvoleného období, se kterým HDP se srovnává. Tento přístup se používá za účelem odstranění inflačního vlivu, který konečnou hodnotu HDP dost zkresluje. Potenciální HDP nebo-li jeho teoretický dosažitelná výše reprezentuje teoretickou hodnotu, která by mohla být docílena při úplném využití všech svých výrobních faktorů.

Skutečný HDP a potenciální HDP budou si přibližně rovni, pokud hospodářství dosáhne hranice svých produkčních možností. Jinak skutečná hodnota HDP bude nižší, zejména v období hospodářské krize.

K výpočtu samotné hodnoty celkového objemu produkce můžeme přistupovat buď pomocí výdajů, anebo příjmů. V případě výdajového přístupu a výdajové metody počítáme výdajové částky, utracené za nákup konečných statků a služeb. U výdajového přístupu a produkční metody se sčítají jen hodnoty přidané zpracováním a vylučují se náklady na materiál. V případě přístupu příjmového se důchodová hodnota celkového produktu vypočítá pomocí sčítání celkových příjmu subjektů za sledované období.

[1,7,8]

4.3.2 Inflace

V tržním modelu ekonomiky jsou ceny stanovené pomocí tržní rovnováhy, pak v některých případech jsou upravovány cenovými trendy, fiskální a monetární politikou v zemi, antimonopolní politiku, koriguje se rovnováhou nabídky a poptávky. Mezi řadou faktorů,

ovlivňujících cenovou stabilitu nejvýznamnějším je inflace, která vyjadřuje nerovnovážný vztah mezi cenou a množstvím peněz v oběhu.

Vztah mezi celkovým objemem vyrobených statků a služeb a jejich cenou je tvořen následujícím vzorcem:

$$P \times Y = V \times M$$

Kde:

P – cena

Y – HDP nebo celkový objem zboží

V – Rychlost oběhu peněz

M – Množství peněz v oběhu

Pokud rovnováha tohoto vzorce se poruší tak, že množství peněz v obratu se zvýší Ceteris paribus, pak mluvíme o inflaci a dochází ke znehodnocování peněz. V opačném případě, při nepřiměřeném omezení peněz v obratu jejich hodnota roste a dochází k deflaci. Hodnota inflace se vyjadřuje ukazatelem Míra inflace, uvádí se v procentním vyjádření a slouží k vyhodnocení ekonomických ukazatelů v makroekonomice.

Míra inflace se vypočítává podle následujícího vzorce:

$$\text{Míra inflace} = \frac{\text{cenová hladina}_{(t)} - \text{cenová hladina}_{(t-1)}}{\text{cenová hladina}_{(t-1)}} \cdot 100 [\%]$$

Kde:

t – zkoumané období

Cenová hladina se vypočítává pomocí Indexu Spotřebitelských Cen (CPI), který se skládá z cen vybraných nezbytných druhů zboží, souhrnně jmenovaný Spotřebitelský koš.

Škála inflačních hodnot může být skutečně rozsáhlá. Běžná míra inflace je vyjádřena jednocifernou hodnotou, ekonomika funguje bez výrazných výkyvů, ceny jsou poměrně stabilní. Inflace v takovéto malé míře je pro ekonomiku povzbuzující a motivující k většímu hospodářskému rozvoji. Inflace Pádívá je k poznání podle vyjádření dvoucifernou hodnotou.

V chování lidí se tato inflace projevuje upřednostněním investování do cizí měny a trvalejších hodnot jako nemovitosti, zlato a podobně. Běžná funkčnost ekonomiky je narušena zvýšením poptávky po zboží a omezením produkční nabídky. Zajímavým faktem je, že podle některých ekonomických teorií inflace je považována za prospívající ekonomice až do výše 25%.

Hyperinflace je vyjádřena trojcifernou a větší hodnotou. Ceny rostou natolik rychle, že peníze ztrácejí význam, stejně jako i celý ekonomický systém a zboží se spíše směňuje naturální směnou. Takového stavu ekonomika dosahuje v obdobích mezinárodních konfliktů a vnitrostátních nepokojů.

Kromě toho existuje několik odlišných forem inflace. Nejběžnější je její otevřená forma. Skrytá inflace vzniká, když kvalita výrobků klesá, ale ceny zůstávají stejné. Pokud se ceny nemění, ale přesto poptávka po zboží klesá anebo je nízká, pak mluvíme o potlačené inflaci. Zde jde o případ, kdy není dostatečná poptávka po nabízeném zboží a není dostatečná nabídka poptávaného zboží.

Příčiny vzniku inflace jsou dvě. Ke znehodnocení peněz může dojít buď ze strany nabídky anebo poptávky. Inflace tažená poptávkou přichází v úvahu, když vzniká možnost utracet více peněz při stejném objemu nabízeného zboží. K tomu může například dojít, pokud stát neuhlídá rovnovážné množství peněz v oběhu nebo se usnadní přístup k investicím více než je třeba anebo se odehraje změna obchodní politiky ve prospěch exportu. Jako výsledek ceny půjdou nahoru. Následovně přijde požadavek na zvýšení platů a pak nutnost zvýšit náklady firem... Nakonec postupně vznikne opakující se řetěz důsledků z prvního podnětu.

Inflace tažená nabídkou vzniká a probíhá stejným způsobem jako předchozí typ, až na skutečnost, že první podnět pro zvýšení cen vzniká na straně nabídky. Důvodem může být růst cen výrobních faktorů nebo cen samotných výrobních nákladů nebo nečekané přerušení výroby zaviněné živelnou pohromou nebo katastrofou.

Inflaci může zapříčinit i samotné její očekávání, což pak mění chování účastníků trhu a k inflaci nakonec přivádí.

[1,7,8]

4.3.3 Nezaměstnanost

Kolísání ekonomické rovnováhy se odehrává jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni. Vyrovnáváním cyklických výkyvů pak dochází k návratu rovnováhy, ale v úplně jiné dimenzi. Tak ekonomika postupuje dopředu, táhne ale za sebou během svého vývoje spoustu dočasných změn a jevů. Jedním z jevů, ovlivňujících hospodářskou úroveň země je nezaměstnanost. Ta vzniká, pokud dojde k nedostatku pracovních míst na trhu práce, tudíž poptávka firem po zaměstnancích je nižší než je nabídka pracovních sil. K takovému nepoměru dochází průběžně, během změn v rámci hospodářského cyklu. Příčiny vzniku nezaměstnanosti mohou být tři. Frikční nezaměstnanost vzniká při změně zaměstnání a obvykle bývá velice krátká. Strukturální nezaměstnanost se vyskytuje v případě zániku ekonomických odvětví. Zaměstnanci zaniklých podniků potřebují rekvalifikaci, možná přestěhování a tak tato nezaměstnanost se týká delšího období. Strukturální nezaměstnanost se týká útlumu celých oborů, může trvat léta a těsně souvisí se současným stavem a průběhem hospodářského cyklu.

Samotný hospodářský cyklus má 4 fáze. Fáze sedla se projevuje oživením nabídky a poptávky a přichází po období hospodářské stagnace. Potom přichází fáze expanze, pro které jsou charakteristické zvýšení výroby, růst poptávky po pracovních silách, růst nabídky výrobků a služeb. Nejvyššího rozvoje ekonomika dosahuje ve fázi vrcholu, ve kterém před tím nedostatečná nabídka převyšuje poptávku. A tak dochází k fázi krize, kdy převyšující poptávku nabídka podněcuje omezení výroby a omezuje výrobní kapacity. Právě tato fáze je spojená hlavně se zvýšením nezaměstnanosti. Zde mluvíme o nedobrovolné nezaměstnanosti. Státní politika takovou nezaměstnanost řeší pasivním opatřením, kterým je například podpora v nezaměstnanosti, ale také i aktivním opatřením, to je například podpora v zaměstnávání absolventů škol a nezaměstnaných se zdravotními omezení a nebo také podporují vznik nových pracovních míst.

Neznamená to, že nezaměstnanost vzniká jenom kvůli ekonomickým změnám. Dobrovolná nezaměstnanost je jevem stálým. Podle zákona za nezaměstnanou se považuje osoba starší 15 let ochotná nástupu do práce do 14 dnů a která si aktivně hledá práci. Někteří lidé jednoduše nemají zájem o práci například z důvodu finanční zaopatřenosti či vědomé nechoty přijmout nabízenou práci, protože nevyhovuje jejich představám. Tito lidé se považují za

dobrovolně nezaměstnané a tak se do počtu nezaměstnaných započítávají jen jako pasivní složka ukazatelů nezaměstnanosti. Státní politika se takovými případy nezabývá.

Nezaměstnanost se měří ukazatelem Míry nezaměstnanosti a její hodnota se uvádí v procentech. Protože dobrovolná nezaměstnanost není pro stát podstatná, pak se tato část do vypočítaných hodnot nezapočítává. Vzorec pro výpočet nezaměstnanosti je následující:

$$u = \frac{U}{L} \cdot 100 \%$$

Kde:

U - nedobrovolně nezaměstnaní, hledající aktivně práci

L - ekonomicky aktivní obyvatelstvo

4.3.3.1 Okunův zákon

V období vysoké nezaměstnanosti ekonomika nevyužívá své výrobní zdroje plně, tudíž dochází k jejímu plýtvání a následky se projevují vzápětí. Souvislost mezi nezaměstnaností a HDP definuje Okunův zákon. Ten říká, že na každá 2% o něž GNP poklesne vzhledem k potenciálnímu produktu, se míra nezaměstnanosti zvýší o 1%. Procentní hodnoty relace ukazatelů ve všech případech platit nemusí, avšak jejich nepřímý poměr a vztah ano.

4.3.3.2 Phillipsová křivka

Stejně jako v případě HDP, existuje určitá závislost mezi nezaměstnaností a inflací. Vysvětlení pro tuto závislost nabízí teorie Phillipsové křivky, která stanoví existenci substitučního vztahu mezi ukazateli inflace a nezaměstnanosti. Čili v krátké době dochází k substituci obou ukazatelů tak, že při růstu nezaměstnanosti klesá procento inflace a naopak pokud ukazatel inflace roste nahoru, pak klesá míra nezaměstnanosti. Tento vztah platí jen v krátkém období, jelikož v dlouhém období míra nezaměstnanosti se ustálí na úrovni své přirozené míry. Za přirozenou míru nezaměstnanosti se považuje hodnota, při které míra inflace je poměrně stabilní, kdy nedochází ani k jejímu zesílení ani k oslabení.

Podle teorie Phillipsové křivky není možné dlouhodobě udržovat míru inflace na jiné než přirozené hodnotě, jelikož ta operuje na úrovni potenciálního HDP.

[1,7,8]

4.3.4 Platební bilance

Platební bilance zachycuje souhrn ekonomických transakcí mezi domácí ekonomikou a zahraničím. Potřeba zahraničního obchodu vzniká běžně kvůli omezení výrobních podmínek, přístupu k přírodním zdrojům, rozmanité škále preferencí domácností, klimatickým podmínkám a podobně.

Hlavním důvodem pro mezinárodní obchod z ekonomického hlediska jsou absolutní a komparativní výhody. Absolutní výhoda výroby produktů se zakládá na nižších nákladech a vyšší produktivitě práce než v ostatních zemích. Pak výroba tohoto statku pro zahraničí je dražší než dovoz a proto i nevýhodná. Komparativní neboli srovnávací výhoda je relativní a týká se situace, kdy ekonomika absolutní výhodu nemá a musí rozhodovat, která výroba pro ni je přínosnější.

Pokud země má absolutní výhodu ve všem, pak je pro ni ekonomicky nejvýhodnějším

krokem výrobky jenom produkovat a vyvážet do zahraničí. Tím by, ale připravila o možnost hospodářské realizace ostatní země. Navíc tato strategie není vhodná z hlediska suverenity a samostatnosti. Stát, který nevyrábí základní spotřebitelské výrobky je ekonomicky slabý, lehce zranitelný a snadno napadnutelný. Proto nejpoužívanější je metoda komparativní výroby, která podporuje mezinárodní obchodování a otevřenost ekonomik.

Jelikož pod pojmem produktu uvažujeme zboží, služby a kapitál, pak mezinárodní ekonomické vztahy se dělí následovně. Nejznámější formou obchodu je výměna zboží. Může probíhat bilaterálně či multilaterálně. Dnes v převážném počtu případů probíhá prostřednictvím komoditních burz. Výměna služeb probíhá především v servisu dopravním, pojišťovacím, bankovním, telekomunikačním a jiných. Pohyb kapitálu se dělí na pohyb krátkodobého a dlouhodobého kapitálu a skládá se z přímých zahraničních investic, což jsou například investice do nových nebo stávajících společností nebo založení vlastní pobočky, pak z portfoliových investic, kterých jde docílit například nákupem cenných papírů zahraniční společností a nakonec z bankovních půjček. Transfer vědeckotechnických znalostí zahrnuje prodej know-how, licencí, patentů softwaru a podobné. Migrace pracovních sil se rozumí jako převod výrobního faktoru práce.

Platební bilance se skládá z hlavních položek běžného účtu, kapitálového a finančního. Běžný účet zahrnuje obchodní bilanci zboží, služeb a bilanci důchodů a převodů. Finanční účet zahrnuje bilanci zahraničních investic. Kapitálový účet se vztahuje k příjmům a výdajům spojeným s kapitálovými transfery. Dodatečně platební bilance obsahuje účty chyb a opomenutí, rezerv a příslušných položek a účet přidělu zvláštních práv čerpání.

Platební bilance se řídí zásadami účetnictví, proto musí být vyrovnaná. To znamená, že finální součet všech položek se musí rovnat "0". Pokud se bilance nerovná nule, pak mohou vzniknout dvě varianty a to že bilance může být kladná nebo záporná. Pokud je bilance kladná, znamená to, že export země převyšuje import a pak celkový důchod je vyšší neboli kladný. Tato situace prospívá růstu ekonomiky země, jelikož dělá stát bohatším. Takže ve své podstatě na vyrovnanosti platební bilance se nakonec netrvá. Jestli je bilance záporná, to poukazuje na import převyšující export a to znamená i nedostatek peněz v tuzemské ekonomice. Musím zde zmínit, že dlouhodobá nevyrovnanost platební bilance není dobrá v žádném případě, protože může zapříčinit nadměrné ochuzení či nadbytečné přesycení ekonomik, což povede ke kolísání cen a následně spouštění inflačního mechanismu na úrovni národní měny.

Pro sledování agregátních ukazatelů se často používá jen část platební bilance, kterou je obchodní bilance a která je používána pro sledování bilanci statků a služeb.

[1,7,8]

4.4 Evropská Unie

Evropská Unie (EU) je jedinečnou politickou konfederací současností. Unie zahrnuje 27 zemí Evropy. Základy této mezinárodní organizaci byly položeny v roce 1952, kdy šest evropských zemí rozhodlo založit si Evropské Společenství Uhlí a Oceli (ESUO). Zakladatelskými zeměmi ESUO byly Itálie, Francie, Německo, Belgie, Holandsko a Lucembursko. Důvodem vzniku společenství byla myšlenka spojení Evropy v poválečném období a v době studené války probíhající mezi SSSR a USA. V roce 1958 bylo založeno společenství EURATOM a Evropské hospodářské společenství (EHS). Tím se odstartoval ekonomický a politický růst a rozvoj konfederace.

Evropská Unie prošla vývojem od společné zóny volného obchodu, přes celní a hospodářskou unie a momentálně se nachází ve stupni integrace zvané hospodářská a měnová unie. Do měnové unie EU vstoupila pomocí uzavření Smlouvy o Evropské unie neboli Maastrichtské smlouvy podepsané v Maastrichtu 7. února roku 1992 a platné od 1. listopadu roku 1993. Pomocí této smlouvy byla vytvořena určitá ekonomická a politická struktura v podobě třech pilířů pro společné fungování všech členů EU a položili se pevné základy pro docílení vyššího stupně integrace, zejména prohloubení hospodářské a uskutečnění měnové unie.

Maastrichtská smlouva byla novelizována smlouvou Amsterdamskou, která vstoupila v platnost 1. května roku 1999. Amsterdamskou smlouvou se upravila pilířová struktura evropského práva a dovolila začlenit Smlouvu o postupném rušení kontrol na společných hranicích do právní legislativy EU. Tato smlouva je známa pod jménem Schengenská dohoda a byla uzavřena v roce 1985. Členy Schengenského prostoru se stali všichni účastníci Schengenské dohody, a to Francie, Německo, Lucembursko, Belgie a Nizozemsko. Od roku 1999 je

Schengenská dohoda závaznou pro všechny členy Evropské Unie, ale až po té co splní řadu náležitých kritérií zmíněných ve Smlouvě o vstupu o EU.

S myšlenkou Měnové unie se Evropa potýkala od začátku existence EHS. K jejímu praktickému uskutečnění došlo až v 90ch letech, kdy nejdříve byla zavedená Společná měnová jednotka (ECU) používaná pro provedení měnových operací mezi členy EHS a existovala jen ve virtuální podobě. V roce 1999 ECU byla nahrazena novou měnovou jednotkou Euro, která byla fyzickým platidlem a nahradila národní měny států v ten okamžik připravených ke vstupu do Měnové Unie a plnících určitá kritéria.

Politického stupně integrace EU ještě nedosáhla, přesto o něj pilně usiluje. Poslední Lisabonská smlouva podepsaná v roce 2009 je toho pravým důkazem. Její význam spočívá v přizpůsobení legislativy EU pro nové členy, efektivnost rozhodovacího procesu, posílení demokracie a soudružnosti.

[4,8]

4.4.1 Kodaňská kritéria

22. června 1993 roku na zasedání Evropské Rady (ER) v Kodani o přípravě rozšíření Evropské Unie bylo rozhodnuto o podmínkách, které kandidátské země musí splnit pro vstup do EU. V roce 1995 na summitu ER v Madridu byla tato přístupová kritéria potvrzena a rozšířena o podmínku převzetí její legislativy novými členy EU. Specifickým pojmutím povinného plnění kritérií vstupujícími státy je jistota EU ve své vlastní ekonomické a politické kapacitě absorbovat připojení nové země.

Stanovená kritéria byla určena pro nově vstupující členy a stávajících členů EU se netýkala. Tato mezera byla vyplněna v roce 2000, kdy stanovené relativní sankce pro stávající členy byly konečně naplněny a vzápětí byly zrušeny.

4.4.1.1 Politická kritéria

Prvním ze třech skupin kritérií stanovených na summitu v Kodani jsou politická kritéria. Zde jsou zahrnuty stabilita institucí, dodržení demokracie a zákonnosti a nakonec dodržování lidských práv a svobod a respektování menšin.

Demokracie v kombinaci s legislativou znamená rovné právo občanů v politickém rozhodování na všech úrovních, spravedlivý a rovný přístup ke svobodě vyjadřování, omezení práv vládní moci legislativními ustanoveními, nezávislost soudního systému na vládě. Držení politické moci lidem je určeno jeho svobodnou volbou občany státu a to i s možností tajného hlasování.

Pojem právního státu stanoví podřízenost politické moci právnímu systému téhož státu. Tento koncept zaručuje občanům právní jistotu a ochranu vůči přesažené vládní moci.

Každý člověk má právo na svobodu svého uvažování, rozhodování a chování. Práva jsou příslušná lidem právě proto, že jsou lidé. Lidská práva jsou neodcizitelná, nemohou být věnovaná, darovaná, vyměňovaná, předávaná, omezovaná, dávají právo na život a na vše co s plnohodnotným životem souvisí.

Za menšinu v politickém slova smyslu je považována skupina osob zastávajících odlišné politické názory od většiny. Definice menšin se může týkat také kultury, zvyků, používaného jazyka, náboženství a i dalších identifikačních faktorů. Takové menšiny by měli mít možnost udržet své odlišující prvky. Odejmutí této možnosti je považováno za diskriminaci.

4.4.1.2 Ekonomická kritéria

Další podmínkou pro vstup do EU je fungující tržní hospodářství se schopností unést konkurenční tlak na vnitřním trhu EU. Základem tržní ekonomiky je stanovení ceny na základě rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou. Postupné odstranění hranic předpokládá propojení ekonomik a uvedení ekonomické situace vstupujících zemí do nerovnováhy. Vstupující země

musí mít schopnost se vyrovnat s hospodářskými šoky v okamžiku jejich zásahu do národní ekonomiky při vstupu do EU.

4.4.1.3 Legislativní kritéria

Legislativní kritéria předpokládají schopnost vstupujících zemí dodržet závazky plynoucí ze členství v Evropské Unii. Pro skupinu těchto kriterií se používá francouzský název *Acquis Communautaire*, což lze přeložit do češtiny jako Komunitární právo. Legislativní kritéria Kodaňské dohody řeší důležitost připravenosti administrativního systému kandidátské země k jejímu vstupu do EU a tak vytvoření příznivých podmínek pro harmonickou integraci. Další stanovenou podmínkou je schopnost přijmutí společných politických a hospodářských cílů a vstup do Eurozóny.

Evropská legislativa je rozdělena až do 35 kapitol. Při diskusi o vstupu do EU s novými kandidáty se každá z kapitol sleduje samostatně ve smyslu pokroku v přijímání legislativy a tak se sleduje připravenost k integrace samotné.

[4,10]

4.4.2 Konvergenční kritéria

Myšlenka zavedení společné měny vyvolala nutnost stanovení určitých kriterií, která by kandidátská země měla splňovat při vstupu do Eurozóny. Kritéria by měla zaručit ekonomickou stabilitu v rámci hospodářské a měnové unie (HMU), postarat se o setrvání hospodářské rovnováhy mezi členskými státy pomocí společné měnové politiky řízené Evropskou Centrální bankou (ECB).

Konvergenční kritéria stanovená v rámci Maastrichtské smlouvy tak zasahují do rozpočtové a měnové politiky EU. Rozpočtová kritéria zahrnují podmínky pro stanovení

maximální povolené výše veřejného dluhu a schodku státního rozpočtu v poměru k HDP. Měnová kritéria určují povolenou hranici inflací, výši úrokových sazeb a stabilitu národního měnového kurzu. Kritéria musí dosáhnout svého plnění ještě před vstupem do HMU a i nadále se dlouhodobě plnit.

4.4.2.1 Cenová stabilita

Kritérium cenové stability říká, že členský stát musí vykazovat dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace tří států Unie, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.

V ekonomice existuje několik způsobů jak dosáhnout cenové stability. Nejpopulárnějším je způsob inflačního řízení. Tato metoda probíhá tak, že Centrální Národní banka nejdříve stanoví optimální procento inflace pomocí indexu spotřebitelských cen. Pak se dosáhne dodržení stanovené hodnoty inflace regulováním peněz v obratu pomocí repo operací. Mezibankovní systém na to reaguje změnou krátkodobých úrokových sazeb, což potom vede ke změnám sazeb dlouhodobě. Výsledkem je ovlivnění míry inflace podle cílu měnové politiky.

Dosažení cenové stability je jedním s hlavních cílů centrální banky. To protože v podmínkách stability cen vzniká možnost zdravého ekonomického rozvoje země, který se projeví růstem HDP. Jak již bylo zmíněno dříve, inflace může být způsobená pouhým jejím očekáváním. Proto je důležité provádět politiku řízení inflace za podmínek plné důvěry vládě a vnímání státní monetární politiky všemi subjekty zapojenými do národního hospodářství.

Kromě růstu HDP stabilizace cen přináší příznivé prostředí pro dlouhodobé investování, jelikož tvorba investiční prognózy v takových podmínkách v podstatě minimalizuje riziko. Navíc opět dochází k podoře růstu HDP pomocí důchodového efektu z investic.

4.4.2.2 Stabilita devizového kurzu

Druhé konvergenční kritérium stanoví, že měna kandidátské země bude dodržovat nominální kurzovní rozpětí, určené kurzovním mechanismem ERMII a to aspoň po dobu dvou let před vstupem do EU.

Evropský Mechanismus Směnných Kurzů II (ERMII) původně vznikl jako náhrada za Brettonwoodský měnový systém v EU a byl odstartován společně s platností Maastrichtské smlouvy. Tento mechanismus předpokládá udržení kurzu vlastní měny ve fluktuálním pásmu $\pm 15\%$ od stanovené centrální parity k euru. Tato střední hodnota nesmí devalvovat, ale revalvovat může. Dánsko je zde výjimkou, flukтуаční pásmo pro tento stát je $\pm 2,25\%$.

Stabilita měnového kurzu je nezbytná pro dlouhodobou spolupráci v mezinárodním obchodování a pro integraci ekonomik. Ve vnitřním trhu EU, kde by měly existovat vhodné podmínky pro volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu není možno docílit rovnováhy, pokud národní měny nebudou vzájemně náležitě fungovat.

Devizová stabilita v případě zavedení eura má stejnou podstatu se všemi z toho vyplývajícími ekonomickými vztahy jako pro národní ekonomiky stabilita národní měny. Musíme si uvědomit, že euro není samostatnou nezávislou měnou vázanou na konkrétní stát, ale sjednocením pro všechny členské ekonomiky EU. Stabilita devizového kurzu je jen jednou z více podmínek jak existenci eura úspěšně udržet a zachovat.

4.4.2.3 Konvergence dlouhodobých úrokových sazeb

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb říká, že v průběhu jednoho roku před vstupem do Eurozóny průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nesmí přesahovat o více než 2% úrokovou sazbu tří států Unie, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability. Úrokové sazby se měří na základně úrokových sazeb dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů.

V národní ekonomice jsou úrokové sazby stanoveny národní centrální bankou a jsou nutné pro regulování stability měny vůči inflačním výkyvům. V národní ekonomice nedůvěra měně může ovlivnit inflační očekávání a zvýšit tak finální úrokovou míru více než je předpovídáno. V mezinárodních vztazích komplikace mohou nastat, pokud grafy vývoje úrokové míry a devizových kurzů nejsou zkorelované. V Eurozóně sjednocení úrokových sazeb dává ECB šanci použít populární regulační nástroje pro eliminaci inflací v EU.

4.4.2.4 Výše hrubého veřejného dluhu

Kritérium hrubého veřejného dluhu stanoví, že poměr hrubého veřejného dluhu k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekročí 60 %, s výjimkou případů, kdy se poměr dostatečně rychle snižuje a blíží se uspokojivým tempem referenční hodnotě.

Státní rozpočet je finančním plánem pro roční hospodaření státu. Rozpočet má podobu zákona, obsahuje položky příjmů a výdajů plánovaných v příštím roce. Příjmy státu jsou tvořeny daněmi, cly, čtenými poplatky. Výdaje jsou stanoveny zákony a jsou financovány z příjmů. Státní výdaje rok od roku stoupají, proto není překvapením, že příjmy už dlouho nepokrývají výdaje a stát tak zajišťuje chybějící částku buď cestou veřejného nebo emisního financování. Emisní financování definuje možnost státu půjčit si peníze u národní centrální banky. Veřejné financování předpokládá poskytnutí finančních prostředků firmám, bankám a jiným subjektům. Veřejný dluh může vzniknout i cestou převzetí státem na sebe závazků jiných subjektů, například ze státních organizací.

V případě kritéria hrubého veřejného dluhu se mluví o míře zadluženosti jen vůči veřejnosti. Ukazatelem výše veřejného dluhu je jeho podíl na HDP. Vysoký veřejný dluh zvyšuje výši ročního rozpočtu o částku celkového úroku, váže peníze bez možností jejich lepší spotřeby, například na vylepšení důchodové a sociální politiky. Dodržení tohoto kritéria na celém území EU umožňuje standardizaci interních politik na úrovni členských států a následně i jejich propojení.

4.4.2.5 Deficit veřejného rozpočtu

Kritérium deficitu veřejných rozpočtů říká, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekročí 3 %. Zde se uvažuje o výjimce ve dvou případech, a to když referenční hodnota je překročena výjimečně nebo pokud schodek má rychle klesající tendenci a přibližuje se stanovenému limitu velice rychle.

Deficit veřejného rozpočtu lze definovat jako rozpočtový nedostatek příjmů vůči výdajům. Tato hodnota nabízí pohled na státní finance z pohledu příjmových a výdajových toků hotovostních peněz procházejících přes rozpočtové transakce.

Samotný vznik deficitu naznačuje, že nutné roční výdaje převyšují příjmy, kterých je stát schopný docílit v běžném roce. Důvodem může být strukturální deficit způsobený řadou určitých státních rozhodnutí, spojených s vedením státem expanzivní politiky. Cyklický deficit může vzniknout z důvodu vlivu faktorů nezávislých na státní politice. Příkladem toho může být běžný hospodářský cyklus.

Deficit veřejného rozpočtu v některých případech může mít stimulační vliv na ekonomiku, proto je některými ekonomickými teoriemi doporučován. Nicméně míra deficitu nesmí být vysoká, jelikož musí být zvládnutelná k jejímu finálnímu pokrytí dostupnými finančními zdroji.

[8,10,12,13,14,15]

5. Analytická část

Zatím jsem udělala pouhý průřez teoretickými východisky, která je nezbytné pochopit a na která je třeba pamatovat během dalšího zpracování dat, jejich porovnání a vyhodnocení.

V následujícím výkladu se zaměřím na ekonomickou situaci na Ukrajině z pohledu agregátních ekonomických ukazatelů, porovnáme je s ukazateli ČR, zhodnotím rozdíl a zanalyzuji současně zadaný směr pro další ekonomický rozvoj.

Pro odražení současné ekonomické situace v zemích použiji empirická data za období od roku 2005 až do roku 2010. Rok 2011 do analýzy zahrnut nebude z důvodu opožděného zpracování dat a tím omezení dostupnosti oficiálních statistických údajů pro níže uvedené agregátní ukazatele.

Při srovnávání ukazatelů hodnoty oficiálních statistik uvedených v měnových jednotkách budou přepočítány na hodnoty v Euro a to při měnovém kurzu platném ke dni 18.3.2012. Níže uvedená tabulka č. 1 nabízí podrobný rozpis měnových kurzů platných k tomuto datu v obojích zemích.

Tabulka 1: Kurzy měn ke 18.3.2012

Země, Měna	Nákup	Prodej	Použitý kurz ve výkladu
ČR, Eur.	24	24.8	24.4
ČR, Dol.	18.57	18.69	18.63
UA, Eur.	10.41	10.58	10.5

Zdroj: Vlastní zpracování

Dalšími nezbytnými údaji statistiky jsou počty obyvatel v obojích zemích. V následujících tabulkách č. 2 a č. 3 najdeme relativní ukazatele těchto statistik pro obě země.

Tabulka 2: Počet obyvatelů v ČR

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel k 31. 12.(v tis. osob)	10,251	10,287	10,381	10,468	10,507	10,533

Zdroj: <http://www.czso.cz>

Tabulka 3: Počet obyvatel na Ukrajině

rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Obyvatelstvo, mil.	47,0	46,6	46,4	46,1	45,9	45,8

Zdroj: <http://ukrstat.gov.ua>, <http://petrkvicala.cz>

Počet obyvatel České republiky má rostoucí trend. Ukrajina naopak vykazuje klesající trend pro počet obyvatelstva na jejím území. S největší pravděpodobností je pokles obyvatel Ukrajiny důsledkem četných politických a ekonomických změn uskutečněných po rozpadu SSSR. Pokud pomínu fakt mortality převyšující natalitu, je největší příčinou poklesu obyvatelstva emigrace Ukrajinců do ekonomicky vyspělejších lokací. Například v České republice statistiky uvádí komunitu Ukrajinců jako třetí největší po Čechách a Slovácích. Toto částečně vysvětluje rostoucí trend obyvatelstva na území Česka.

5.1 Hrubý Domácí Produkt (HDP)

Podle hodnot uvedených v tabulce č. 4 ukazatel HDP v České republice má rostoucí trend. Hodnoty vypadají dobře a to i pro přepočtený HDP na jednoho obyvatele. Tak celkový přírůstek HDP na osobu za sledované období přesahuje 2 tis. Eur.

Tabulka 4: Ukazatele HDP v ČR

Ukazatel		2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP	mld. Kč, b. c.	3116.1	3352.6	3662.6	3848.4	3739.2	3775.2
HDP	mld. Eur, b. c.	127.7	137.4	150.1	157.7	153.2	154.7
HDP na 1 obyvatele	Kč/obyv., b. c.	304478	326553	354808	368986	356405	358957
HDP na 1 obyvatele	Eur/obyv., b. c.	12479	13383	14541	15122	14607	14711
HDP	%, r/r, reálně	6.8	7.0	5.7	3.1	-4.7	2.7

Zdroj: <http://www.czso.cz>

Hodnoty ukazatele HDP na Ukrajině mají prudce stoupající trend, což zviditelňuje tabulka č. 5. Při vyhodnocení ukazatele HDP na obyvatele musím brát v úvahu klesající počet

obyvatelstva země ve sledovaném období a tím i zřejmý prudší růst ukazatele HDP na osobu než v ČR při její stoupajícím trendu.

Tabulka 5: Ukazatele HDP na Ukrajině

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HDP, mil. UAH.	441452	495500	712945	950503	912563	1094607
HDP, mld. EUR.	42.04305	47.19048	67.89952	90.5241	86.91076	104.2483
HDP na obyvatele, UAH.	9372	11630	15329	20534	19832	23863
HDP na obyvatele, EUR.	892.5714	1107.619	1459.905	1955.619	1888.762	2272.667
HDP, %.	2,6	7,3	7,6	2,1	-15,0	4,2

Zdroj: <http://petrkvicala.cz>, <http://finance.i.ua/>

Pokud porovnáme hodnoty pro obě země, vyplynou rozdíly uvedené v tabulce č. 6.

Tabulka 6: Porovnání HDP ČR a Ukrajiny

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
CZ HDP, mld.EUR.	127.7072131	137.4016	150.1055	157.7218	153.2469	154.7228
UA HDP, mld. EUR.	42.04304762	47.19048	67.89952	90.5241	86.91076	104.2483
Rozdíl HDP	85.6641655	90.21112	82.20593	67.19767	66.33616	50.47454
CZ HDP na obyv. , EUR.	12478.6071	13383.3	14541.31	15122.38	14606.78	14711.34
UA HDP na obyv., EUR.	892.5714286	1107.619	1459.905	1955.619	1888.762	2272.667
Rozdíl HDP na obyv.	11586.03567	12275.68	13081.41	13166.76	12718.02	12438.68
CZ HDP, %.	6.8	7	5.7	3.1	-4.7	2.7
UA HDP, %.	2.6	7.3	7.6	2.1	-15	4.2
Rozdíl HDP, %	4.2	-0.3	-1.9	1	10.3	-1.5

Zdroj: vlastní zpracování

Při porovnání ukazatelů celkového HDP pro obě země současně jsou zarážející hodnoty pro rok 2005. V tomto roce je uvedená hodnota pro ČR třikrát větší než pro Ukrajinu i když počet obyvatel v republice byl tehdy přibližně pětkrát menší. Tak si můžeme jen představit reálnou ekonomickou úroveň Ukrajiny v předchozích letech.

Do roku 2010 rozdíl v hodnotě HDP pro obě země se snížil o třetinu. Toto poukazuje na ekonomický rozvoj Ukrajiny. Pokud se ale podívám na hodnoty HDP na jednoho obyvatele, zde se rozdíl naopak prohlubuje, tudíž zlepšení stavu ukrajinské ekonomiky je omylem. Toto tvrzení

je podporováno i výkladem hodnot pro HDP, uvedených v procentech. Čísla jsou velice kolísavá a trend zde není snadno vysledovatelný pro žádnou z obou zemí. Zaměřím se ale na rok 2009, což je rok poté, co propukla světová finanční krize. Výklad textu v literární rešerši zmiňuje extrémní politickou situaci na Ukrajině právě v tomto období zapříčiněnou ekonomickou krizí. Jako potvrzení toho je v tabulce č. 6 uvedená hodnota pro HDP Ukrajiny až “ -15%“, což byla nejnižší hodnota tohoto období v celé Evropě. Ovlivnění ukrajinské ekonomiky politikou a i její následné oslabení zde je zřejmé.

5.2 Inlace

Česká republika dlouhodobě vykazuje nízkou míru inflace. Tato skutečnost poukazuje na poměrnou stabilitu národní měny (viz tabulka č. 7)

Tabulka 7: Vývoj míry inflace v CZ

Ukazatel		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Míra inflace	%, r/r, průměr	1.9	2.5	2.8	6.3	1.0	1.5

Zdroj: <http://www.czso.cz>

Tabulka 8: Vývoj míry inflace na Ukrajině

Сводная таблица индексов инфляции с 2000 по 2012 годы													
	январь	февраль	март	апрель	май	июнь	июль	август	сентябрь	октябрь	ноябрь	декабрь	За год
2000	104,6	103,3	102,0	101,7	102,1	103,7	99,9	100,0	102,6	101,4	100,4	101,6	125,8
2001	101,5	100,6	100,6	101,5	100,4	100,6	98,3	99,8	100,4	100,2	100,5	101,6	106,1
2002	101,0	98,6	99,3	101,4	99,7	98,2	98,5	99,8	100,2	100,7	100,7	101,4	99,4
2003	101,5	101,1	101,1	100,7	100,0	100,1	99,9	98,3	100,6	101,3	101,9	101,5	108,2
2004	101,4	100,4	100,4	100,7	100,7	100,7	100,0	99,9	101,3	102,2	101,6	102,4	112,3
2005	101,7	101,0	101,6	100,7	100,6	100,6	100,3	100,0	100,4	100,9	101,2	100,9	110,3
2006	101,2	101,8	99,7	99,6	100,5	100,1	100,9	100,0	102,0	102,6	101,8	100,9	111,6
2007	100,5	100,6	100,2	100,0	100,6	102,2	101,4	100,6	102,2	102,9	102,2	102,1	116,6
2008	102,9	102,7	103,8	103,1	101,3	100,8	99,5	99,9	101,1	101,7	101,5	102,1	122,3
2009	102,9	101,5	101,4	100,9	100,5	101,1	99,9	99,8	100,8	100,9	101,1	100,9	112,3
2010	101,8	101,9	100,9	99,7	99,4	99,6	99,8	101,2	102,9	100,5	100,3	100,8	109,1
2011	101,0	100,9	101,4	101,3	100,8	100,4	98,7	99,6	100,1	100,0	100,1	100,2	104,6
2012	100,2	100,2											100,4

Zdroj: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>

Co se týče Ukrajiny, situace je zde poněkud jiná. V tabulce č. 8 jsou uvedena procenta většinou přesahující hodnotu 10. Podle některých ekonomických teorií je inflace prospěšná ekonomice až do výše 25%, jelikož stimuluje její rozvoj. Avšak záporů u inflace je více než kladů. Vysoká míra inflace negativně působí na kupní sílu obyvatelstva a výši úspor, zatěžuje domácnosti a podniky zvýšením povinných plateb, vnáší nejistotu.

Porovnání hodnot inflace pro Česko a Ukrajinu v tabulce č. 9 dodatečně znázorňuje rozdíl ve stabilitě národních měn.

Tabulka 9: Rozdíl trendů vývoje míry inflace na Ukrajině a v CZ

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
CZ Inflace, %	1.9	2.5	2.8	6.3	1	1.5
UA Inflace, %	10.3	11.6	16.6	22.3	12.3	9.1
Rozdíl Inflace	-8.4	-9.1	-13.8	-16	-11.3	-7.6

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti v ČR je znázorněna v tabulce č. 10. Na základě uvedených statistik mohu předpokládat, že přirozená míra nezaměstnanosti v republice kolísá kolem 7%. Pokud propojím křivku nezaměstnaností s křivkou inflace, vypočítají skoro dokonalou platnost teorie Phillipsové křivky. Pokud zde aplikuji Okunův zákon, který stanoví závislost mezi HDP a nezaměstnaností, pak pro Česko je evidentní jeho zřejmá platnost.

Tabulka 10: Míra nezaměstnanosti v ČR

Ukazatel		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Registrovaná míra nezaměstnanosti	%, průměr	8.96	8.13	6.62	5.44	7.98	9.01

Zdroj: <http://www.czso.cz>

V tabulce č. 11 poskytnuté statistiky pro míru nezaměstnanosti na Ukrajině. Tentokrát zde jsou k nalezení poněkud zarážející čísla. Dlouhodobá míra nezaměstnanosti kolísá kolem 2%, což je hodnota pod přirozenou mírou nezaměstnanosti, která je uváděná v učebnicích ekonomie a také musí být doplněna poměrně vysokou mírou inflace. Když se vrátím ke kapitole popisující inflaci, ujistím se, že tomu tak ve skutečnosti je. Pokud se ale podívám na vztah míry nezaměstnanosti a HDP, musím se pozastavit. V roce 2009 státní statistiky totiž vykazují jak pokles nezaměstnanosti, tak i pokles HDP, což popírá jak Okounův zákon, tak i veškeré ekonomické a logické uvažování.

Jednou z vlastností sledování míry nezaměstnanosti na Ukrajině je to, že do statistik jsou obvyklé zahrnovány počty obyvatel zaměstnaných neoficiálně nebo brigádně. Počty obyvatel pracujících na poloviční úvazek jsou též poměrně vysoké. Tak skrytá nezaměstnanost zde má rozsáhlý charakter.

Tabulka 11: Míra nezaměstnanosti na Ukrajině

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Oficiálně registrovaná nezaměstnanost, %.	3,1	2,5	2,3	3,0	1,9	2,0

Zdroj: <http://petrkvicala.cz>

Porovnání měr inflací obou zemí v tabulce č. 12 znázorňuje výše rozdílu tohoto ukazatele v obou zemích dlouhodobě a vykazuje rostoucí trend.

Tabulka 12: Rozdíl trendů vývoje míry nezaměstnanosti na Ukrajině a v CZ

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
CZ Nezaměstnanost, %	8.96	8.13	6.62	5.44	7.98	9.01
UA Nezaměstnanost, %	3.1	2.5	2.3	3	1.9	2
Rozdíl míry nezaměstnanosti	5.86	5.63	4.32	2.44	6.08	7.01

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Obchodní bilance

Kolísání obchodní bilance ČR je uvedeno v tabulce č. 13. Během sledovaných let bilanční statistiky mají záporné hodnoty, které nejsou příliš nízké.

Tabulka 13: Vývoj obchodní bilance v ČR

Ukazatel		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Běžný účet (BÚ) platební bilance	mld. Kč	-30.851	-67.08188	-156.9	-81.3	-89.3	-116.4
Běžný účet (BÚ) platební bilance	mld. EUR	-2.9	-6.4	-14.9	-7.7	-8.5	-11.1
BÚ/HDP	%	-1.3	-2.4	-3.2	-0.6	-1.0	-3.8

Zdroj: <http://www.czso.cz>

Statistiky ukrajinské obchodní bilance jsou uvedeny v tabulce č. 14, kde jsou hodnoty o něco vyšší než v případě Česka.

Tabulka 14: Vývoj obchodní bilance na Ukrajině

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vývoz zboží, mil. USD.	34286,7	38367,7	49248,1	67002,5	39702,9	51430,5
Vývoz služeb, mil. USD.	6134,7	7505,5	8989,1	11694,2	9520,8	11636,6
Dovoz zboží, mil. USD.	36141,0	45034,4	60669,9	85534,4	45435,6	60739,9
Dovoz služeb, mil. USD.	2910,9	3812,4	4878,2	6646,8	5168,8	5440,3
Platební bilance, mil. USD.	2531	-1600	-5900	-12900	-1801	5096
Platební bilance, mld. EUR.	1.086266	-0.68669528	-2.53218884	-5.53648069	-0.77296137	2.187124
Platební bilance na HDP, %	2.5837	-1.45515649	-3.72931753	-6.11602985	-0.8893736	2.097996

Zdroj: <http://petrkvicala.cz>

Při porovnání statistik obou zemí v tabulce č. 15 mohu odhadnout trend rostoucího rozdílu, který ale není velkým překvapením. HDP Ukrajiny je dlouhodobě nízké a ještě více se snížilo v době propuknutí hospodářské krize v roce 2008. Statistiky tohoto roku prochází červenou nití přes všechny uvedené ukazatele v podobě výrazných odchylek od trendů.

Tabulka 15: Rozdíl ve vývoji obchodní bilance ČR a Ukrajiny

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
CZ, BÚ/HDP, %	-1.3	-2.4	-3.2	-0.6	-1	-3.79
UA, BÚ/HDP, %	-1.8	-0.7	-1.1	-1.5	-4.1	-6.12
Rozdíl BÚ/HDP	0.5	-1.7	-2.1	0.9	3.1	2.33

Zdroj: vlastní zpracování

Je nutno uvést, že politika obchodní bilance je často propojená se státní měnovou politikou. Stabilita měny je korigována devizovým kurzem, což pak ovlivňuje ceny vývozu a dovozu a následně i celkové objemy exportu a importu.

5.5 Magický čtyřúhelník

Zhodnotím celkovou úroveň rozvoje ekonomik a úspěšnost uplatňovaných státních stabilizačních politik pomocí Magického čtyřúhelníku, což je grafické znázornění souvislosti čtyř základních agregátních ukazatelů a to hrubého domácího produktu (HDP), inflace, nezaměstnanosti a obchodní bilance.

Ideální hodnota míry inflace a nezaměstnanosti je rovna 0%. Tato hodnota v praxi není dosažitelná pro žádný z ukazatelů, protože oba z nich mají své přirozené míry, které jsou odlišné od nuly. Navíc oba ukazatele jsou mezi sebou provázáni čím je nižší míra jednoho ukazatele, tím je vyšší míra ukazatele druhého.

Hodnota obchodní bilance by se měla v ideálním případě též pohybovat kolem nuly. Určité teorie ale tvrdí, že je lepší, pokud bilance je o 2-3 % nižší.

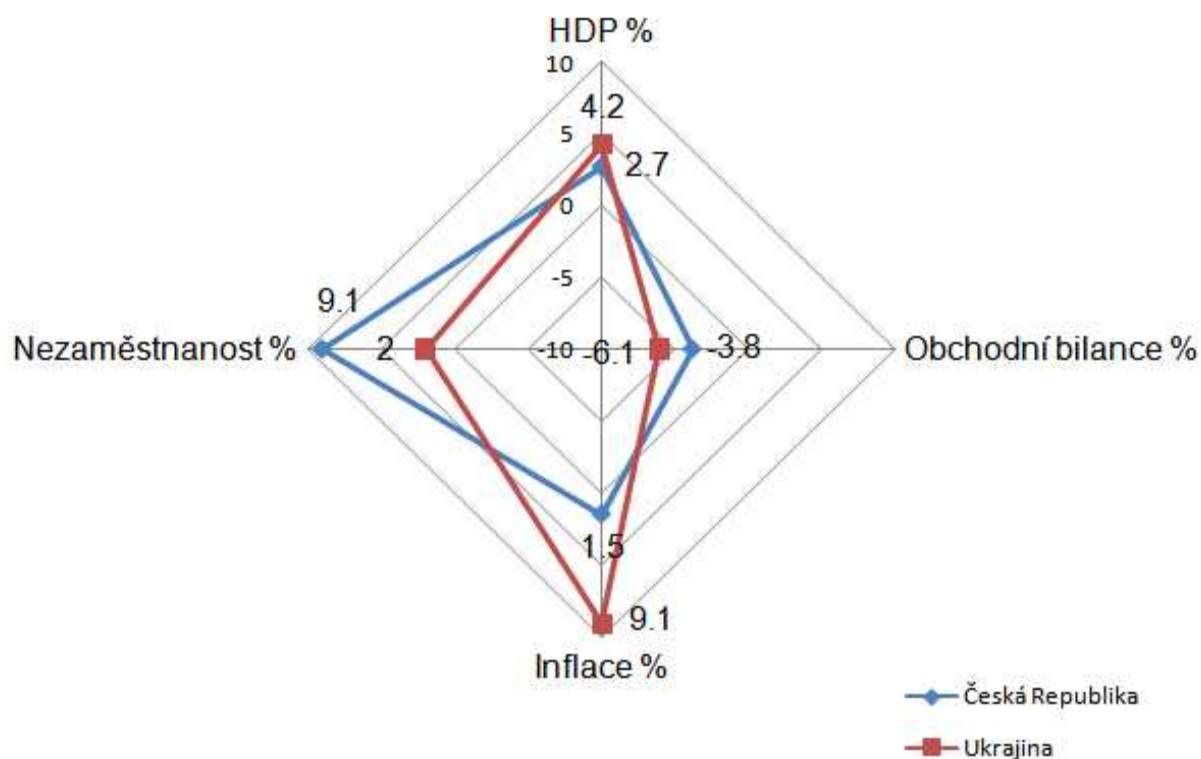
Hodnota HDP poukazuje na hospodářský růst v zemi. Čím je tato hodnota vyšší, tím je to lepší pro ekonomiku. Realistická hodnota dosaženého HDP může být až 10%. [22]

Graf č. 1 nám nabízí grafické znázornění magických čtyřúhelníků pro Česko a Ukrajinu. Zde vidíme, že hodnoty inflace a nezaměstnanosti mají mezi sebou správnou závislost. Tudíž uvedené ukazatele referují pravděpodobné hodnoty odpovídající realitě. Jestli je lepší udržet na nízké úrovni inflaci anebo nezaměstnanost, je otázkou diskutabilní. Nižší míra inflace v ČR

poukazuje na vyšší stabilitu měny, což v případě Evropské Unie a z pozice krátkodobého hlediska má větší podstatu. Pokud se Ukrajina zajímá o vstup do EU, měla by se držet stejné strategie. Obchodní bilance České republiky udává příznivější hodnotu, než ukazatel Ukrajiny. Ukazatel růstu HDP na Ukrajině poukazuje na větší ekonomický rozvoj právě v této zemi.

Graf 1: Porovnání ekonomik ČR A Ukrajiny v roce 2010 metodou magických čtyřúhelníků

Porovnání intenzivnosti ekonomik České Republiky a Ukrajiny

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud porovnáme plochy čtyřúhelníků, zjistíme hodnoty 612,26 bodů pro ČR a 529,47 bodů pro Ukrajinu. Jelikož plocha magického čtyřúhelníku je větší pro ČR, pak je zde ekonomika stabilnější. Tomu zejména přispívá silnější obchodní bilance.

5.6 Statistiky konvergenčních kritérií

5.6.1 Cenová stabilita

Kritérium cenové stability je navázáno na kolísání ukazatele míry inflace. Vývoj hodnot cenového kritéria pro členy Evropské unie je uveden v tabulce č. 16.

Tabulka 16: Vývoj hodnoty cenového kritéria EU

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	1,6	1,1	0,3	0,7	1,0	1,4	1,3	2,6	0,3	0,5
Hodnota kritéria	3,1	2,6	2,7	2,2	2,5	2,9	2,8	4,1	1,8	2,0
(1. řádek + 1,5 p.b.)										

Zdroj: <http://www.zavedenieura.cz/>

Podle výše uvedených ukazatelů míry inflace pro Česko a Ukrajinu mohou stanovit následující: V České republice inflační ukazatel kolísá v souladu s vývojem ukazatele pro EU a nepřesahuje povolenou hranici flukтуаčního pásma pro tuto hodnotu. Výjimkou je rok 2008, který zatížil nárůstem inflaci četný počet zemí a to ne jenom v Evropě. Inflace Ukrajiny je vysoko nad stanovenou hranicí a to dlouhodobě. Toto naznačuje neplnění cenového kritéria Ukrajinou v případě kandidování na členství v EU.

5.6.2 Stabilita devizového kursu

V okamžiku vstupu České republiky do Evropské Unie v roce 2004 kurz koruny vůči euru byl zafixován na výši cca 27,5 korun. Následující vývoj korunového kursu vůči euru je nabídnout v tabulce č. 17. Zde vidíme, že vývoj kursu se trvale drží okolo horní hranice 30% flukтуаčního pásma (+/-15%)

Tabulka 17: Vývoj devizového kurzu koruna/euro

Ukazatel		2005	2006	2007	2008	2009	2010
CZK/EUR	průměr	29.784	28.343	27.762	24.942	26.445	25.290

Zdroj: <http://www.czso.cz>

Jak je ukázáno v tabulce č. 18 rozdíl měnového kurzu ukrajinské hřivny vůči euru se časem zvyšuje. Za sledované období výše kurzu se doslova zdvojnásobila. Z toho mohu odvodit, že ukrajinská měna není stabilní a to ani vůči jiným zahraničním měnám, proto kritérium devizového kurzu nemůže být Ukrajinou naplněno.

Tabulka 18: Vývoj devizového kurzu hřivna/euro

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Nominální valutový kurz, UAH za Euro .	5,97	6,65	7,42	10,85	11,44	10,57

Zdroj: : <http://petrkvicala.cz>

5.6.2 Konvergence dlouhodobých úrokových sazeb

Výše dlouhodobých úrokových sazeb, stanovených Evropskou Unii v minulých letech je k dispozici v tabulce č. 19.

Tabulka 19: Vývoj kritéria úrokových sazeb EU

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	4,92	4,85	4,12	4,28	3,37	4,24	4,4	4,2	4,3	4,5
Hodnota kritéria (1. řádek + 2,0 p.b.)	6,92	6,85	6,12	6,28	5,37	6,24	6,4	6,2	6,3	6,5

Zdroj: <http://www.zavedenieura.cz/>

Výše dlouhodobých úrokových sazeb v ČR dlouhodobě kolísá v rozmezí 4-5%, což odpovídá stanovené hodnotě kritéria. [21]

Na Ukrajině dlouhodobé úrokové sazby nejsou jasně stanoveny z důvodu omezení poptávky po dlouhodobých finančních produktech, což je pak příčinou nevyvinutosti trhu dlouhodobých finančních produktů. Avšak, neoficiální zdroje uvádí vyšší hodnoty pro dlouhodobé úrokové sazby až 20%! Z tohoto důvodu plnění Ukrajinou kritéria konvergence dlouhodobých úrokových sazeb není možné.

5.6.4. Výše hrubého veřejného dluhu

Tabulka 20: Vývoj ukazatele vládního dluhu v ČR

Ukazatel		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vládní dluh	mld. Kč	885.4	948.1	1023.4	1104.3	1285.7	1417.7
Vládní dluh	mld. Eur	36.3	38.9	41.9	45.3	52.7	58.1
Vládní dluh /HDP	%	28.4	28.3	27.9	28.7	34.4	37.6

Zdroj: <http://www.czso.cz>

Povolena výše hrubého veřejného dluhu je stanovena konvergenčními kritérii EU na 60%. Podle dat uvedených v tabulce č. 20 pro ČR a v tabulce č. 21 pro Ukrajinu je jasné plnění tohoto kritéria obou zemí.

Tabulka 21: Vývoj ukazatele vládního dluhu na Ukrajině

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Přímý státní dluh, mil. UAH.	63145	66113	71294	130689	226996	323475
Přímý státní dluh, mld. EUR.	6.01381	6.296476	6.789905	12.44657	21.61867	30.80714
Přímý státní dluh, % z HDP.	14,3	12,5	10,0	13,7	24,9	29,6

Zdroj: <http://petrkvicala.cz>

5.6.5. Deficit veřejného rozpočtu

Tabulka 22: Vývoj ukazatele schodku vládního rozpočtu v ČR

Ukazatel		2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vládní deficit	mld. Kč	-101.3	-79.7	-26.9	-85.9	-218.6	-182.7
Vládní deficit	mld. Eur	-4.2	-3.3	-1.1	-3.5	-9.0	-7.5
Vládní deficit /HDP	%	-3.2	-2.4	-0.7	-2.2	-5.8	-4.8

Zdroj: <http://www.czso.cz>

Maastichstská kritéria stanoví povolenou hranici pro deficit veřejného rozpočtu na 3%. Podobně jako v předchozím případě, Česko a Ukrajina naplňují toto kritérium ve stejné míře (tabulky č. 22 a č. 23). Zvýšený schodek vládního rozpočtu v posledních dvou letech znova je spojen s následky vypuknutí hospodářské krize v roce 2008.

Tabulka 23: Vývoj ukazatele schodku vládního rozpočtu na Ukrajině

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bilance, mil. UAH.	-7735	-3700.9	-7671.4	-14183.1	-37258.1	-63000
Bilance, mld EUR.	-0.74	-0.35	-0.73	-1.35	-3.55	-6
Bilance, % HDP.	-1,8	-0,7	-1,1	-1,5	-4,1	-5

Zdroj: <http://petrkvicala.cz>, <http://www.businessinfo.cz/>

Česka republika stále ještě není členem Eurozóny a spíše se drží se politiky co nejdříve oddalování tohoto kroku. Vedení samostatné monetární politiky pomohlo zemi rychle reagovat na kolaps finančního systému hned po propuknutí světové finanční krize v roce 2008 a tak zamezit prohloubení její účinků na území státu. Česko usiluje o plnění konvergenčních kritérií spíše z povinností, vyplývajících z členství v EU, i když skutečná míra jejich plnění je velice diskutabilní. I v případě že Česko konvergenční kritéria neplní, míry jejich plnění jsou stále velice blízké stanoveným limitům. Na rozdíl od ČR ukrajinské statistiky pro konvergenční kritéria jsou v řadě případů velmi vzdálené od stanovených norem a pouhé přiblížení k nim ještě léta potrvá.

6. Závěr a doporučení

Na konkrétním příkladu Ukrajiny jsem učinila detailnější pohled na současnou ekonomickou situaci evropské země, spadající do bývalého východního bloku a reprezentující zemi třetího světa s tranzitivní ekonomikou, následně jsem porovnávala její ekonomickou situaci s Českou republikou, která je reprezentantem vyšší úrovně současně dosažené ekonomiky a patří mezi nejvyspělejší světové ekonomiky a zhodnotila jsem rozdíly mezi nimi. Dále jsem vyhodnotila současné ekonomické předpoklady Ukrajiny pro vstup do Evropské Unie v návaznosti na plnění pro tento účel stanovených ekonomických a politických kritérií. Současně s tím jsem vyhodnotila plnění těchto kritérií Českou republikou, která už je členem Evropské Unie a dospěla jsem k závěru, že v současné době ukrajinská ekonomika zůstává velice nestabilní, má velmi pomalé tempo růstu na to, aby dosáhla úrovně rozvoje srovnatelného s evropskými státy s vyspělou ekonomikou a proto není dostatečně připravena ke vstupu do Evropské Unie a následovně do Eurozóny. Podrobnější výklad důvodů je následující.

Historické předpoklady Ukrajiny pro dosažení vyššího stupně ekonomického rozvoje se velice liší od předpokladů České republiky. Po odpojení od SSSR v roce 1991 Ukrajina vstoupila do samostatné existence velice nepřipravená. Během stanovení mladé země bylo uděláno mnoho chyb, které zapříčinily zdlouhavost v rozvoji, strnulost ekonomiky a několikrát dokonce i selhání politického systému. Nezkušenost v ekonomickém rozhodování přivedla Ukrajinu do poměrně rozsáhlého úpadku během světové krize, která propukla v roce 2008. Oslabení ukrajinské ekonomiky v tomto roce bylo největší z celé Evropy.

V posledních letech se ukrajinská ekonomika již vzpamatovává z krize, ale tento proces není dostatečně rychlý a hlavně je velmi zmatený. Vyhodnocení empirických dat zviditelňuje skutečnost nedostatečného růstu HDP a vysoké inflace. V současné době větší podíl na ukrajinském HDP mají služby související s rozvinutou obchodní činností. Podstatný podíl na HDP má i sektor nemovitostí, kam patří jejich prodej a pronájem. Tento sektor podporuje stavebnictví. Co se týká výrobního segmentu ukrajinského HDP, zde nastává problém. Objem domácí produkce je velice nízký, což je způsobeno zaostáváním v technologiích, výzkumu a také nedostatečným financováním. Ze stejného důvodu není dostatečně vyvinut agrární sektor. Zde

vidíme, že HDP Ukrajiny se ne nachází na hranici výrobních faktorů a má ještě velký potenciál pro zlepšení.

Ukrajinská inflace je dalším důvodem pro zpomalení ekonomického rozvoje země. Počáteční politika centrální banky navazovala hřivnu na dolar a tak způsobila poměrně rychlé oslabení měny zejména po propuknutí krize. V současné době centrální banka politiku zřejmě mění a snaží se stabilizovat kurz národní měny pomocí udržení stálého kurzu hřivny vůči dolaru všemi možnými způsoby. Vedlejším důvodem pro udržení stability měny je export. Jak již bylo zmíněno výše, podíl výrobního sektoru na HDP je poměrně nízký. Ukrajina může nabídnout k vývozu zejména nerostné suroviny a výrobky, získané jejich zpracováním. Pokračující devalvace hřivny by znamenala větší prohloubení finančního deficitu v zemi.

Tak se dostávám k důvodu pro zápornou hodnotu obchodní bilance. Ukrajinský výrobní sektor nenabízí tolik produkce, kolik je potřeba pro zabezpečení národní poptávky. Kromě toho poptávka po zahraniční produkce je vyšší, jelikož národní produkce není tolik atraktivní.

Nezaměstnanost v zemi je specialitou. Problém si najít oficiální pracovní pozici za plat odpovídající vzdělání a druhu práce přetrvává dodnes. Jenže zřejmě kvůli rozsáhlé nezaměstnanosti v devadesátých letech minulého století ukrajinský národ se k tomuto faktu přizpůsobil tak, že provozuje práci spíše neoficiálně. Jak jsme se přesvědčili v analytické části, počet neoficiálních pracujících se započítává do statistik zaměstnaných. Daně z výkonu neoficiální pracovní činnosti odváděné do státní pokladny ale nejsou.

Daňový systém Ukrajiny je špatně propracován a často nemá potřebnou logiku. Výsledkem toho je prázdná státní pokladna i neschopnost státu zaručit pro občany země potřebnou životní úroveň, zabezpečit státní podporu a financování pro rozvoj slabších odvětví, například v zemědělství a odvětví investičního kapitálu. Navíc je tím ohroženo financování sociálně slabých vrstev obyvatelstva, kterými jsou důchodci, ženy na mateřské dovolené, nemocné a jiné lidé které chtějí, ale z nějakého důvodu nemohou pracovat. Schopnost státu podporovat a poskytovat pomoc současně je zatížena i rozsáhlou korupcí, nefunkčností a neprůhledností právních norem stanovených zákonodárným systémem procesů. Proto v tomto okamžiku absolutně nelze mluvit o eventuelní úspěšnosti plnění Ukrajinou Kodaňských kritérií. Ukazatele uvedené v analytické části, na základě kterých byl posuzován současný ekonomický a politický stav Ukrajiny a její případnou připravenost ke vstupu do Evropské Unie jsou čerpány z oficiálních zdrojů. Nicméně zde musím poznamenat, že tyto zdroje byly nalezeny se značnou

námahou, jelikož jsou těžko přístupné a nejsou jasně definované ani na oficiálních statistických stránkách Ukrajiny. Během zpracování diplomové práce bylo zajímavé sledovat odlišnost poskytnutých makroekonomických hodnot mezi informacemi v mezinárodně přístupné odborné literatuře a v národním tisku, dostupném jen rodilým mluvčím Ukrajiny. Proto vyhodnocení provedené v rámci této práce poskytuje optimističtější verzi pro ekonomickou situaci na Ukrajině oproti verzi oficiální. Neoficiální informace neboli reálná data agregátních ukazatelů poskytují fakta poněkud pesimističtější.

Z informací, nasbíraných během práce a zpracovaných dat, je evidentní, že je Ukrajina zainteresována v úspěšném a správném rozvoji a má proto dobré předpoklady. Nicméně z finálního vyhodnocení je vidět, že ukrajinská ekonomika stále ještě není stabilizována. Proto je nezbytné podniknout určité kroky a to nejdříve ty, které během celé doby existence nového státu nebyly zcela uskutečněné.

Prvním krokem ke zlepšení by měla být rozsáhlá škála reforem. Změny jsou potřeba ve zdravotnictví, které je do této chvíle financováno jen ze státní kasy (zde bych napsala je financováno pouze státem) a nenabízí akceptovatelnou úroveň péče o nemocné. Dále musí následovat reformy důchodové, pozemkové, daňové, agrární, politické a finanční. Systém se musí zprůhlednit, výsledné ukazatele se musí zviditelnit a propojit a také být uváděny podle skutečností. Jen tak Ukrajina může docílit potřebného tempa rozvoje, které poskytne státu prostor pro dosažení vyššího ekonomického rozvoje a následně docílit i celkového zlepšení životní úrovně země. Ekonomický rozvoj Ukrajiny musí být nasměrován na zvýšení HDP a dosažení kladné obchodní bilance. Toto poskytne zemi zdroj pro financování potřebných reforem a možnost splnit všechna požadovaná kritéria pro vstup do Evropské Unie a zařazení mezi nejvyspělejší ekonomiky světa.

7. Použité zdroje

[1] SAMUELSON P.A., NORDHAUS W.D., Ekonomie, 18. vydání. Praha: NS Svoboda, 2007, 775s., ISBN 978-80-205-0590-3

[2] KUZNECOV E.A., Ekonomie, 1 vydání. Charkov: Odissej, 2008, 512 s., ISBN 966-633-469-0

[3] Dějiny ekonomického myšlení [online]

Dostupné z www: < <http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/esf/js08/dejiny/web/index.html> >

[4] Evropa [online]

Dostupné z www: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropa> >

[5] Ukrajina [online]

Dostupné z www: < http://www.ukraine.estranky.cz/clanky/ukrajina-_ukraine_-_1059_1082_1088_1072_1111_1085_a_.html>

[6] Česko [online]

Dostupné z www: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesko> >

[7] Makroekonomie [online]

Dostupné z www: < <http://www.vsrr.cz/kestazeni/predmety/makroekonomie.pdf> >

[8] Nejen o politice [online]

Dostupné z www: < <http://nejenopolitice.cz> >

[9] Světová finanční krize 2008 [online]

Dostupné z www: <

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sv%C4%9Btov%C3%A1_finan%C4%8Dn%C3%AD_krize_2008 >

[10] Ukrajina: ekonomická charakteristika země [online]

Dostupné z www: < <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/ukrajina/1000905/> >

[11] Blog o ekonomii a financích [online]

Dostupné z www: <

<http://brightside.blog.cz/1008/proc-prave-cenova-stabilita-jako-hlavni-cil-menove-politiky> >

[12] Daně Ukrajiny [online]

Dostupné z www: <

http://www.prostobank.ua/finansovyy_gid/nalogi/nalogi_ukrainy/nalog_na_dohody_grazhdan >

[13] Faktory ovlivňující dlouhodobé úrokové sazby v ČR [online]

Dostupné z www: < http://journal.fsv.cuni.cz/storage/1027_s_363_379.pdf >

[14] Evropská komise [online]

Dostupné z www: < <http://ec.europa.eu/> >

[15] Zavedení eura v České Republice [online]

Dostupné z www: <

http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_kriter_vlad_defic.html >

[16] Český statistický úřad ČR [online]

Dostupné z www: < <http://www.czso.cz> >

[18] Ukrajina – Státní výbor statistiky [online]

Dostupné z www: < <http://ukrstat.gov.ua> >

[19] Makroekonomické ukazatele Ukrajiny [online]

Dostupné z www: < <http://petrkvicala.cz> >

[20] Měnový kurz [online]

Dostupné z www: < <http://finance.i.ua/> >

[21] Index inflace [online]

Dostupné z www: < <http://index.minfin.com.ua/index/infl/> >

[22] Zavedení eura [online]

Dostupné z www: < <http://www.zavedenieura.cz/> >

[23] Zavedení eura [online]

Dostupné z www: < <http://www.opravdovainvestice.eu/magicky-ctyruhelnik> >

7. Seznam grafů a tabulek

Graf 1: Porovnání ekonomik ČR a Ukrajiny v roce 2010 metodou magických čtyřúhelníků

Tabulka 1: Kurzy měn ke 18.3.2012

Tabulka 2: Počet obyvatelů v ČR

Tabulka 3: Počet obyvatelů na Ukrajině

Tabulka 4: Ukazatele HDP v ČR

Tabulka 5: Ukazatele HDP na Ukrajině

Tabulka 6: Porovnání HDP ČR a Ukrajiny

Tabulka 7: Vývoj míry inflace v ČR

Tabulka 8: Vývoj míry inflace na Ukrajině

Tabulka 9: Rozdíl trendů vývoje míry inflace na Ukrajině a v ČR

Tabulka 10: Míra nezaměstnanosti v ČR

Tabulka 11: Míra nezaměstnanosti na Ukrajině

Tabulka 12: Rozdíl trendů vývoje míry nezaměstnanosti na Ukrajině a v ČR

Tabulka 13: Vývoj obchodní bilance v ČR

Tabulka 14: Vývoj obchodní bilance na Ukrajině

Tabulka 15: Rozdíl ve vývoji obchodní bilance ČR a Ukrajiny

Tabulka 16: Vývoj hodnoty cenového kritéria EU

Tabulka 17: Vývoj devizového kurzu koruna/euro

Tabulka 18: Vývoj devizového kurzu hřivna/euro

Tabulka 19: Vývoj kritéria úrokových sazeb EU

Tabulka 20: Vývoj ukazatele vládního dluhu v ČR

Tabulka 21: Vývoj ukazatele vládního dluhu na Ukrajině

Tabulka 22: Vývoj ukazatele schodku vládního rozpočtu v ČR

Tabulka 23: Vývoj ukazatele schodku vládního rozpočtu na Ukrajině

9. Seznam zkratek

CPI - Index Spotřebitelských Cen

ECB - evropská centrální banka

ECU - evropská měnová jednotka

EHS - Evropské hospodářské společenství

ER - evropská rada

ESUO - Evropské společenství uhlí a oceli

EU - Evropská unie

Euratom - Evropské společenství pro atomovou energii

HDP - hrubý domácí produkt

HMU - hospodářská a měnová unie

HNP - hrubý národní produkt

MMF - Mezinárodní měnový fond

NNP - čistý národní produkt

OSN - Organizace spojených národů

SSSR - Svaz sovětských socialistických republik

USA - Spojené státy americké

10. Seznam příloh

Příloha 1: Vybrané demografické údaje v ČR

Příloha 2: ČR, hlavní makroekonomické ukazatele

Příloha 3: Ukrajina, hlavní makroekonomické ukazatele

Příloha 4: Ukrajina, souhrnná teritoriální informace (vybrané kapitoly)

Vybrané demografické údaje v ČR

Tab. 01.01 Vybrané demografické údaje v České republice							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Počet obyvatel k 31. 12. (v tis. osob)	10,221	10,251	10,287	10,381	10,468	10,507	10,533
muži	4,981	5,003	5,026	5,083	5,136	5,157	5,169
ženy	5,240	5,248	5,261	5,298	5,331	5,350	5,364
v tom ve věku:							
0 - 14	1,527	1,501	1,480	1,477	1,480	1,494	1,518
15 - 64	7,259	7,293	7,325	7,391	7,431	7,414	7,379
65 a více	1,435	1,456	1,482	1,513	1,556	1,599	1,636
v tom ve věku (v %):							
0 - 14	14.9	14.6	14.4	14.2	14.1	14.2	14.4
15 - 64	71.0	71.1	71.2	71.2	71.0	70.6	70.1
65 a více	14.0	14.2	14.4	14.6	14.9	15.2	15.5
v tom podle rodinného stavu (v %):							
svobodní	38.1	38.3	38.6	38.8	39.2	39.6	40.0
ženatí/vdané	45.4	45.0	44.6	44.2	43.8	43.3	42.7
rozvedení	9.0	9.3	9.5	9.7	9.8	10.0	10.2
ovdovělí	7.5	7.4	7.4	7.3	7.2	7.1	7.1
Průměrný věk	39.8	40.0	40.2	40.3	40.5	40.6	40.8
muži	38.2	38.4	38.6	38.8	38.9	39.1	39.3
ženy	41.3	41.5	41.7	41.8	42.0	42.1	42.3
Naděje dožití při narození (roky)							
muži	72.5	72.9	73.4	73.7	74.0	74.2	74.4
ženy	79.0	79.1	79.7	79.9	80.1	80.1	80.6
Naděje dožití ve věku 60 roků (roky)							
muži	17.6	17.8	18.2	18.4	18.5	18.6	18.7
ženy	21.6	21.7	22.1	22.3	22.6	22.5	22.9
Index stáří (65+ / 0 -14 v %)	94.0	97.0	100.2	102.4	105.1	107.0	107.8
Sňatky	51,447	51,829	52,860	57,157	52,457	47,862	46,746
Průměrný věk svobodných ženichů	30.5	30.8	31.0	31.2	31.4	32.0	32.2
Průměrný věk svobodných nevěst	28.0	28.1	28.4	28.6	28.8	29.2	29.4
Sňatky na 1000 obyvatel středního stavu	5.0	5.1	5.1	5.5	5.0	4.6	4.4
Rozvody	33,060	31,288	31,415	31,129	31,300	29,133	30,783
z toho podle délky trvání manželství (v letech):							
0-1	1,283	1,157	1,280	1,376	1,555	1,523	1,358
2-5	6,395	5,984	6,066	5,767	5,889	5,462	6,035
6-9	5,737	5,245	5,578	5,330	5,126	4,700	4,768
10-14	6,994	6,089	5,681	5,424	5,148	4,771	4,997
15-19	5,439	5,521	5,479	5,480	5,493	4,933	5,098
20 a více	7,212	7,292	7,331	7,752	8,089	7,744	8,527
Průměrná délka trvání manželství (roky)	11.9	12.2	12.0	12.3	12.3	12.5	12.7
Podíl rozvedených manželství s nezletilými dětmi (v %)	62.9	61.4	60.5	59.1	58.1	57.8	57.3
Úhrnná rozvodovost (v %)	49.3	47.3	48.7	48.7	49.6	46.8	50.0
Rozvody na 1000 obyvatel středního stavu	3.2	3.1	3.1	3.0	3.0	2.8	2.9

ČR, hlavní makroekonomické ukazatele

Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele								
Prameny: ČSÚ, MPSV, ČNB, MF a ČHMÚ								
(aktualizace údajů bude prováděna vždy 1. den v měsíci lednu, únoru, březnu, dubnu, červenci a říjnu)								
U k a z a t e l		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ukazatele reálné ekonomiky								
HDP	mld. Kč, b. c.	3,116.1	3,352.6	3,662.6	3,848.4	3,739.2	3,775.2	
HDP na 1 obyvatele	Kč/obyv., b. c.	304,478	326,553	354,808	368,986	356,405	358,957	
HDP na 1 obyvatele v PPS	PPS/obyv., b. c.	17,792	18,949	20,662	20,227	19,307	19,438	
HDP	%, r/r, reálně	6.8	7.0	5.7	3.1	-4.7	2.7	
Výdaje na konečnou spotřebu	%, r/r, reálně	2.7	2.9	3.1	2.3	0.8	0.6	
z toho: spotřeba domácností	%, r/r, reálně	2.9	4.3	4.1	3.0	-0.4	0.6	
Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu	%, r/r, reálně	4.3	10.2	15.5	1.9	-20.8	5.9	
z toho: fixního	%, r/r, reálně	6.0	5.8	13.2	4.1	-11.5	0.1	
Vývoz zboží a služeb	%, r/r, reálně	11.8	14.0	11.3	3.9	-10.0	16.6	
Dovoz zboží a služeb	%, r/r, reálně	6.1	11.0	12.9	2.7	-11.7	16.2	
Domácí realizovaná poptávka	%, r/r, reálně	3.5	3.7	5.8	2.8	-2.6	0.5	
Deflátor HDP	%, r/r	-0.3	0.5	3.3	1.9	1.9	-1.7	
Hrubý disponibilní důchod	mld. Kč, b. c.	2,969.0	3,163.8	3,377.5	3,643.9	3,462.2	3,490.2	
Hrubé národní úspory	mld. Kč, b. c.	763.94	840.6	903.9	1001.2	772.8	782.6	
Míra hrubých národních úspor	%	25.7	26.6	26.8	27.5	22.3	22.4	
Míra hrubých úspor domácností	%	9.7	10.7	10.4	9.5	10.9	10.5	
Souhrnná produktivita práce	%, r/r	5.0	6.6	3.7	0.6	-2.4	3.1	
Jednotkové pracovní náklady	%, r/r	-1.1	-0.4	2.2	2.3	2.3	-1.4	
Energetická náročnost	%, r/r	-5.6	-5.2	-5.5	-5.4	-2.3		
Emise CO2	%, r/r	-0.8	3.4	2.8	-7.7	-7.9		
Průmysl - tržby	%, r/r, běžné d	6.9	8.5	14.1	-0.3	-15.9	9.8	7.2
Stavební produkce	%, r/r, reálně	5.2	6.0	7.1	0.0	-0.9	-7.1	-3.1
Služby - tržby	%, r/r, reálně	.	4.6	8.7	0.2	-9.9	-0.8	-1.5
Zemědělství - tržby	%, r/r, reálně	8.0	-3.7	-6.6	-3.8	7.1	6.4	11.8
Počet zaměstnaných s jediným nebo hl z	%, r/r	1.2	1.3	1.9	1.6	-1.4	-1.0	
Obecná míra nezaměstnanosti	%, průměr	7.9	7.1	5.3	4.4	6.7	7.3	
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti	%, průměr	4.2	3.9	2.8	2.2	2.0	3.0	
Míra registrované nezaměstnanosti	%, průměr	.	.	.	.	.	.	
Míra reg.nezam. podle stávající metodiky	%, průměr	8.96	8.13	6.62	5.44	7.98	9.01	8.57
Průměrná hrubá nominální mzda ¹⁾	%, r/r	5.0	6.6	7.2	7.8	3.3	1.9	
Průměrné reálné mzdy ¹⁾	%, r/r	3.0	4.0	4.3	1.4	2.3	0.4	
Průměrný starob důchod/průměrná mzda	%	41.1	40.8	40.6	40.2	41.6	41.2	42.0
Míra inflace	%, r/r, průměr	1.9	2.5	2.8	6.3	1.0	1.5	1.9
Míra inflace	%, r/r, prosine	2.2	1.7	5.4	3.6	1.0	2.3	2.4
Ceny průmyslových výrobců	%, r/r, průměr	3.1	1.5	4.1	4.5	-3.1	1.2	5.6
Ceny stavebních prací	%, r/r, průměr	3.0	2.9	4.1	4.5	1.2	-0.2	-0.5
Ceny tržních služeb	%, r/r, průměr	-0.4	3.4	1.6	3.8	1.5	-1.2	0.9
Ceny zemědělských výrobců	%, r/r, průměr	-9.4	1.1	16.5	8.8	-24.8	5.4	19.1
Ceny vývozu zboží	%, r/r, průměr	-1.5	-1.2	1.3	-4.6	0.2	-1.0	1.7
Ceny dovozu zboží	%, r/r, průměr	-0.5	0.3	-1.0	-3.3	-3.5	2.0	4.3
Směnné relace	%	-1.0	-1.5	2.3	-1.3	3.8	-2.9	-2.5
Měnové ukazatele								
CZK/EUR	průměr	29.784	28.343	27.762	24.942	26.445	25.290	24.6
CZK/USD	průměr	23.947	22.609	20.308	17.035	19.057	19.111	17.7
Nominální efektivní kurz	%, r/r	6.4	5.2	2.6	11.6	-4.2	2.8	2.9
Reálný efektivní kurz	%, r/r	5.0	2.3	2.9	9.5	-5.6	0.9	2.9
M1 *	%, r/r	13.4	14.7	15.7	9.7	6.1	7.8	6.0
M2 *	%, r/r	10.7	14.6	17.0	14.0	0.8	0.3	3.7
M3 *	%, r/r	11.1	13.8	16.7	13.1	0.4	0.0	3.1
Běžný účet (BÚ) platební bilance	mld. Kč	-30.851	-67.082	-156.9	-81.3	-89.3	-116.4	
Finanční účet (FÚ) platební bilance	mld. Kč	154.77	99.834	125.31	92.2	143.2	183.3	
Změna devizových rezerv	mld. Kč	-92.9	-2.1	-15.7	-40.1	-60.6	-41.4	
BÚ/HDP	%	-1.3	-2.4	-3.2	-0.6	-1.0	-3.8	
FÚ/HDP	%	5.2	2.9	3.6	1.6	2.6	5.0	
Stav devizových rezerv* (DR) ČNB	mld. Kč	726.7	656.6	631.0	716.0	764.3	796.8	803.4
Stav DR* ČNB/HDP	%	24.4	20.4	17.8	19.4	21.1	21.7	
Krytí dovozu zboží a služeb DR ČNB	měsíc	4.2	3.4	2.9	3.2	4.0	3.5	
Fiskální ukazatele								
Vládní deficit (přebytek)	mld. Kč	-101.3	-79.7	-26.9	-85.9	-218.6	-182.7	
Vládní deficit (přebytek)/HDP	%	-3.2	-2.4	-0.7	-2.2	-5.8	-4.8	
Saldo státního rozpočtu (SR)	mld. Kč	-56.3	-97.6	-66.4	-19.4	-192.4	-156.4	-142.8
Saldo SR/HDP	%	-1.9	-3.0	-1.9	-0.5	-5.3	-4.3	
Vládní dluh	mld. Kč	885.4	948.1	1,023.4	1,104.3	1,285.7	1,417.7	
Dluh sektoru vlády v procentech HDP	%	28.4	28.28	27.9	28.7	34.4	37.6	
Státní dluh	mld. Kč	691.2	802.5	892.3	999.8	1,178.2	1,344.1	
Státní dluh/HDP	%	23.2	24.9	25.2	27.1	32.5	36.6	
Poznámky:								
r/r meziroční změna; . údaj není k dispozici; * stav ke konci období.								
¹⁾ na přepočtené počty, celé národní hospodářství								

Ukrajina, hlavní makroekonomické ukazatele

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Obyvatelstvo, mil.	47,0	46,6	46,4	46,1	45,9	45,8
HDP, mil. UAH.	441452	495500	712945	950503	912563	1094607
HDP, %.	2,6	7,3	7,6	2,1	-15,0	4,2
HDP na obyvatele, UAH.	9372	11630	15329	20 534	19832	23863
Průmyslová výroba, mil. UAH.	385398,5	460371,9	600054,0	779126,8	668956,0	889098,4
Průmyslová výroba, %.	3,1	6,2	10,2	-3,1	-21,9	11,0
Investice do stálých aktiv v mil. UAH.	93096	125254	188486	233081	151777	150667
Ceny						
Index spotřebitelských cen, %.	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1
Index cen výrobců, %.	9,6	14,1	23,3	23,0	14,3	18,7
Měnové a bankovní ukazatele.						
Peněžní zásoby, miliard UAH.	194,8	261,4	397,4	514,7	487,5	598,4
Peněžní zásoby % změny v SNS.	54,8	34,7	52,2	29,9	-5,5	22,8
Čisté devizové rezervy NBU, mil. USD.	19394,7	22256	32462	31543	26505	34576
Diskontní sazba na konci období, %.	9,5	8,5	10,0	12,0	10,25	7,75
Nominální valutový kurz, UAH za USD.	5,05	5,05	5,05	7,70	7,98	7,96
Nominální valutový kurz, USD za Euro.	5,97	6,65	7,42	10,85	11,44	10,57
Konsolidovaný rozpočet						
Příjmy, mil. UAH.	134030,2	171811,5	219939,1	297844,6	272967,0	23556,9 ¹
Příjmy, % HDP.	32,0	31,6	31,0	31,4	29,8	27,5 ²
Výdaje, mil. UAH.	141537,1	175284,4	226035,7	309216,2	307399,4	22441,0 ¹
Výdaje, % HDP.	33,8	32,2	31,9	32,6	33,6	Bilance
Bilance, mil. UAH.	-7735,0	-3700,9	-7671,4	-14183,1	-37258,1	909,4 ¹
Bilance, % HDP.	-1,8	-0,7	-1,1	-1,5	-4,1	-6,1 ²
Veřejný dluh						
Přímý státní dluh, mil. UAH.	63145	66113	71294	130689	226 996	323 475
Přímý státní dluh, % z HDP.	14,3	12,5	10,0	13,7	24,9	29,6
Domácí dluh, mil. UAH.	19188	16607	17806	44666	91070	141 662
Domácí dluh, % z HDP.	4,6	3,1	2,5	4,7	10,0	12,9
Zahraniční zadluženost, mil. UAH.	43957	49506	53487	86023	135 926	181 813
Zahraniční zadluženost, % z HDP.	10,0	9,4	7,5	9,1	14,9	16,6
Garantovaný dluh, mil. UAH.	15001	14433	17450	58720	89888	108 760
Garantovaný dluh, % z HDP.	3,4	2,7	2,5	6,2	9,9	9,9
Vnější sektor						
Vývoz zboží, mil. USD.	34286,7	38367,7	49248,1	67002,5	39702,9	51430,5
Vývoz služeb, mil. USD.	6134,7	7505,5	8989,1	11694,2	9520,8	11636,6
Dovoz zboží, mil. USD.	36141,0	45034,4	60669,9	85534,4	45435,6	60739,9
Dovoz služeb, mil. USD.	2910,9	3812,4	4878,2	6646,8	5168,8	5440,3
Platební bilance, mil. USD.	2531	-1600	-5900	-12900	-1801	5096
Přímé zahraniční investice na Ukrajině, mil. USD.	16375,2	21186,0	29489,4	35723,4	40026,8	44708,0
Přímé investice z Ukrajiny, mil. USD.	218,2	221,5	6196,1	6198,6	6223,3	Trh práce
Trh práce						
Průměrná měsíční mzda, UAH.	806,18	1041,44	1675	2001	2233	2629
Prodlení v placení mezd, mil. UAH.	1113,4	806,4	668,7	1188,7	1473,3	1218,1
Oficiálně registrovaná nezaměstnanost, %.	3,1	2,5	2,3	3,0	1,9	2,0
¹ Podle údajů Ukrajinské státní statistické služby za leden 2011.						
² Podle údajů Ukrajinské státní statistické služby za 9 měsíců roku 2010.						
Kurzívou je vyznačen výpočet Ruského obchodního zastoupení na Ukrajině.						
Ukrajiny a Ruské obchodní zastoupení na Ukrajině.						

4. Ekonomická charakteristika země

4.1. Zhodnocení hospodářského vývoje za minulý rok, předpověď dalšího vývoje

V průběhu roku 2010 na Ukrajině došlo k určité stabilizaci a oživení ekonomické situace v porovnání s krizovým rokem 2009, což se projevilo především růstem HDP o 4,2%. Ekonomického růstu bylo dosaženo především díky růstu vnitřní poptávky, která se postupně od II. Q 2010 začala zvyšovat a částečně také díky vnější poptávce (především u produkce surovinových položek, chemického průmyslu a některé produkce strojírenského průmyslu). Pokud se týče nominální hodnoty HDP bylo dosaženo úrovně cca 1090 mld. hřiven (136,25 mld. USD), což je o cca 178 mld. UAH více než v roce 2009. Při hodnocení hospodářského růstu je zapotřebí vzít v úvahu také nízkou komparativní základnu roku 2009, kdy došlo ke snížení HDP o 15%.

Tempa růstu HDP v jednotlivých čtvrtletích roku 2010: 1.Q -4,9%, 2.Q - 5,9%, 3.Q. - 3,5%, 4.Q - 3%.

Průměrný kurs hřivny k USD za rok 2010 představoval 7,9356 a k Euru 10,5329.

V přepočtu na obyvatele dosáhl HDP v roce 2010 2267,-eur (cca 2992,- USD), což je o 480,- euro více než v roce 2009.

Výsledky jednotlivých odvětví (růst/pokles v % k předchozímu roku):

- zemědělství -1%
- maloobchod +7,6%
- zpracovatelský průmysl +13,9 %
- výroba elektrické energie +9,5 %
- stavebnictví - 5,4%
- strojírenství +36,1%
- těžební průmysl +3,7%
- hutnictví +11,7%
- chemický +26,6%
- lehký průmysl +8,9%
- průmysl +11,2%
- investice do základního kapitálu +1,0 %
- doprava (objem přepravy nákladů)+8,5%

Nízká zůstává i nadále úroveň přímých zahraničních investic na obyvatele (viz. příslušná kapitola), což v souhrnu odráželo rizikovost místního prostředí, když se cca polovina ekonomiky nacházela v šedé zóně. Boj s korupcí a šedou ekonomikou, který byl sice ukrajinskou vládou deklarativně ohlašován, se ve svém důsledku ukázal jako velmi nesnadný úkol, protože existují pevné řetězce fungujících korupčních svazků a neprůhledné vlastnické vztahy v kontextu různých obchodních skupin vedených finančními oligarchy. Reálná skutečnost stavu ekonomiky ukázala navzdory určitému zlepšení i v roce 2010 deformovanou strukturu jejího hospodářství, ve které převažují kovy a výrobky z kovů, suroviny a paliva – tj. vesměs výrobky s nízkou přidanou hodnotou – které společně tvoří zhruba 60 % veškerého ukrajinského exportu.

Ekonomická politika Ukrajiny se v roce 2010 koncentrovala na stabilizaci, resp. korekci krizového vývoje z roku 2009. Byl vypracován program ekonomických reforem na období 2010-2014 včetně schválení tzv. národních investičních programů. Průběžně byly realizovány legislativní úpravy mj. přijetí zákona o plynu a rozpracování penzijní reformy. Bylo podepsáno memorandum s MMF o poskytnutí úvěrových prostředků ve výši 15 mld. USD na období 3 let, v rámci něhož byly v roce 2010 poskytnuty již dvě tranše. Nejvýznamnějšími faktory v hospodářské politice v roce 2010 bylo přijetí Daňového kodexu a vyhlášení administrativně-personální reformy na konci roku. V rámci refundace DPH byly realizovány

emise obligací. V oblasti vnějších ekonomických vztahů byla realizována politika sblížení s RF a dalšími zeměmi SNS.

Problémovými oblastmi bylo mj. další zvyšování státního dluhu a cen, zejména u základních potravin a komunálních poplatků, revitalizace bankovní-finančního sektoru a také v podstatě zamrzlý proces privatizace. Dalším kontroverzním krokem vlády bylo i přijetí vývozních kvót na obilí.

Rok 2011 by se měl stát dle záměru vlády dalším rokem stabilizace a realizace ekonomických reforem. S ohledem na obsluhu závazků země vyplývajících z vnější zadluženosti, rozsáhlé administrativně personální změny, zejména v ekonomických sektorech, předpokládaný růst cenové hladiny (zejména u energetických zdrojů, komunálních služeb a zvýšení spotřební daně), limitované možnosti sociální podpory založené ve státním rozpočtu, stagnaci reálných příjmů, jakož i možné negativní vlivy Daňového kodexu na příjmovou část rozpočtu lze očekávat určité prohloubení některých krizových momentů a některé problémy při realizaci ekonomické politiky v roce 2011. Očekává se pokračování v úsilí o deregulaci některých řídicích procesů.

4.2. Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let (HDP/obyv., vývoj objemu HDP, podíl odvětví na tvorbě HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti)

	2006	2007	2008	2009	2010
HDP, růst/pokles (%)	7,1	7,3	2,1	- 15	4,2
HDP/ob. (€)***	1 938,6	2 199,7	2 743,1	1 787,0	2267,0
Inflace, roční růst (%)*	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1
Nezaměstnanost (%)**	2,7	2,3	3,0	1,9	2,0
Struktura HDP	2006	2007	2008	2009	2010
Průmysl (%)	25,49	31,0	32,5	23,3	25,7
Stavebnictví (%)	4,38	5,0	4,4	2,3	2,6
Zemědělství (%)	7,56	9,0	9,8	7,8	7,3
Služby (%)	32,38	55,0	53,3	66,6	64,4

*) Růst inflace v roce 2010 prakticky pohltil růst reálných mezd, které se oproti roku 2009 zvýšily o cca 9,8%, zatímco nominální mzdy se zvýšily o 17,5%. Průměrná mzda ke konci roku 2010 představovala 2239,- UAH. Metodika výpočtu tohoto ukazatele není zcela kompatibilní s mezinárodními standardy a některými odborníky je výše inflace v roce 2010 odhadována mezi 12-15%.

**) Ukazatel nezaměstnanosti je na Ukrajině poněkud zkrácen, obsahuje pouze množství oficiálně registrovaných, navíc vysoký podíl šedé zóny, která nepodléhá statistikám absorbuje značný počet pracovních míst včetně dočasných. Také metodika výpočtu tohoto ukazatele není plně kompatibilní s mezinárodními standardy. Podle některých odhadů dosahuje podíl šedé zóny na HDP země více než 50%. Ukazatel nezaměstnanosti v souladu s metodikou ILO by se pohyboval na úrovni cca 8 - 10%.

***) HDP/obyv. v dolarovém vyjádření činí cca 2947,- USD (v roce 2009 tento údaj reprezentoval cca 2500,-USD). Ukazatel HDP/obyv. v paritě kupní síly by představoval cca 6700,-USD, což Ukrajinu řadí cca na 108. místo na světě.

4.3. Průmysl – struktura, tempo růstu, nosné obory

Struktura průmyslové výroby (%)	
---------------------------------	--

Průmysl	100 *)	100**)
Těžební průmysl	9,9	11,4
Zpracovatelský průmysl	75,6	71,2
Výroba a přenos elektrické energie, plynu, vody	14,5	17,4

*) údaje za rok 2009

***) údaje za rok 2010

Průmyslová výroba jako celek se za období roku 2010 zvýšila o 11 % oproti srovnatelnému období v roce 2009. Největšího růstu bylo dosaženo ve strojírenské, chemické, hutní výrobě a zpracovatelského průmyslu. Naopak nejmenšího růstu bylo dosaženo v těžebním průmyslu.

Za období 2010 činil index průmyslové výroby 111,0.

4.4. Stavebnictví

Celkové ekonomické oživení a relativní stabilizace vývoje po krizovém roce 2009 se projevila také v citlivém sektoru stavebnictví, kdy po strmém propadu došlo ke snížení stavební výroby v roce 2010 „pouze“ o 5,4% oproti srovnatelnému období roku 2009.

	2006	2007	2008	2009	2010
Tempo růstu (%)	9,9	11,6	-2,6	-48,2%	-5,4

4.5. Zemědělství – vývoj, struktura

Vývoj zemědělství	
	Index růstu hrubé produkce (v % k předchozímu roku)
2006	98,9
2007	94,4
2008	121,1
2009	100,1
2010	99,0

	2006	2007	2008	2009	2010
Zemědělství	100	100	100	100	100
Rostlinná výroba	63,0	59,0	58,3	62,4	61
Živočišná výroba	37,0	41,0	41,7	37,6	39

4.6. Služby

V průběhu roku 2010 došlo ve sféře služeb k celkovému růstu o 2,9%. Ke konci roku 2010 dosáhl maloobchodní obrát výkonu 529,8 mld. UAH, což ve srovnatelných cenách činí 107,6% objemu dosaženého v roce 2009. Poštovní a komunikační služby se v roce 2010 zvýšily o 6,3% v porovnání s rokem 2009.

5. Finanční a daňový sektor

5.1. Státní rozpočet – příjmy, výdaje, saldo za posledních 5 let

	2006	2007	2008	2009	2010*)
Příjmy	133,5	165,9	149,2	225,3	240,6
Výdaje	137,1	174,2	143,1	242,4	303,6
Bilance	-3,6	-8,3	5,7	- 19,9	- 63,0

Ukazatel deficitu státního rozpočtu a jeho úroveň je poněkud zkreslena z důvodu zadluženosti v oblasti DPH a s tím spojené emise obligací, dluhu společnosti Naftogaz, rekapitalizace bankovního sektoru, monetizace tzv. zvláštních práv čerpání (SDR) MMF apod. Oficiálně vykazovaná úroveň deficitu státního rozpočtu se pohybuje okolo 5% HDP, faktická pak dle expertních odhadů dosahuje až 10% úrovně HDP.

*) jedná se o státní rozpočet bez místních rozpočtů. V případě tzv. konsolidovaného rozpočtu (státní + místní rozpočty) činily celkové příjmy 314,3 mld. UAH a výdaje 377,9 mld. UAH s vykázaným deficitem 63,6 mld. UAH.

5.2. Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy (za posledních 5 let)

	2006	2007	2008	2009	2010
Běžný účet (mil. USD)*)	-1 617	-5 272	-12933	-1940	- 2 600
Finanční účet (mil.USD)	3 929	15 127	9 519	-11 787	7 700
Devizové rezervy (mld. \$)	19,4	32,5	28,1	23,6	34,0

5.3. Zahraniční zadluženost, dluhová služba

	2006	2007	2008	2009	2010
zadluženost (mld.USD)**	12,7	13,9	18,6	37,7	54,3
Dluhová služba (%)	17,3	18,0	25,9	5,7	12,8

*) deficit běžného účtu platební bilance představoval v roce 2010 cca 2% HDP, tj. mírné zvýšení oproti roku 2009, a to v důsledku obnovení vnitřní poptávky, resp. zvýšení importu. Celkový účet platební

bilance Ukrajiny v roce 2010 dosáhl kladného salda ve výši 5,1 mld. USD, což bylo ovlivněno především přílivem úvěrových prostředků od MMF aj.

**)Zde je nutno upozornit na skutečnost, že uvedená statistika zachycuje pouze vnější a vnitřní státní a garantovaný dluh, který nezahrnuje dluhy bank a soukromých firem. Tento dluh se oproti roku 2009 zvýšil o 36,4% a dosáhl podílu na HDP cca 40% (oproti roku 2009 zvýšení o 7%). Celkový ukrajinský dluh (včetně firemních a bankovních dluhů) pak dosahuje částku, která převyšuje roční objem HDP. Vnější státní dluh představoval na celkovém státním dluhu podíl 41,9% z uvedené částky 54,3mld. USD, resp. 22,8 mld. USD. Tento dluh byl ovlivněn úvěrem od MMF, emisí eurobondů a komerčními půjčkami od ruské VTB banky. Garantovaný vnitřní státní dluh se naopak v porovnání s rokem 2009 snížil o 1,4%.

Ve vztahu k ČR zůstává nesplacený ukrajinský dluh ve výši cca 1,247 mld. m³ zemního plynu. Pohledávka ČR vůči Ukrajině se váže k tzv. Jamburským dohodám uzavřeným v roce 1985 mezi ČSSR a SSSR, na jejichž základě realizovala ČSSR (a následně ČSFR a ČR) výstavbu zařízení plynárenského průmyslu na území bývalého SSSR. Ukrajinský dluh z období 1992–1995 měl být splacen dodávkami plynu. Jednání o splacení dluhu dosud neskončila. Se zatím posledním návrhem na řešení této otázky přišla česká strana 27. – 29.9. 2010 na jednání expertů v Kyjevě. V současné době se očekává stanovisko ukrajinské strany k uvedeným návrhům.

5.4. Bankovní systém (hlavní banky a pojišťovny)

Bankovní systém lze charakterizovat jako dvouúrovňový a zahrnuje Národní banku Ukrajiny (NBU) a 195 registrovaných bank s licenci, z čehož bylo ke konci roku 2010 fakticky činných 176. Počet bank s podílem zahraničního kapitálu dosáhl 53 a bank se 100% zahraniční kapitálovou účastí 20.

Vlastněny státem jsou dvě banky, a to Oščadnyjbank (Státní spořitelna) a Děržavnyj export–import bank (Ukreximbank). V současné době jsou cca dvě pětiny bankovního systému vlastněny zahraničním kapitálem (39,3%). V roce 2010 se 18 bankovních ústavů nacházelo v likvidaci a ve 4 se realizuje dočasná správa (Nadra, Rodovid,PAT KB SKB – Odesa, Dialogbank Dněpropetrovsk).

V roce 2010 v bankovním systému přetrvávaly problémy z krizového roku 2009. Dále probíhal proces rekapitalizace bank, v některých bankovních domech byla zavedena dočasná správa a ve většině bank probíhá audit s cílem ozdravení bankovního sektoru. Zvýšil se počet bank v likvidaci a došlo i k určitému zvýšení podílu zahraničního kapitálu v bankách na Ukrajině (viz výše). Na druhé straně se poněkud obnovila důvěra střadatelů v bankovní sektor, což se projevilo určitým nárůstem vkladů (u fyzických osob až o 29% oproti roku 2009). Současně vzrostla oproti roku 2009 i úvěrová aktivita bank. Objemy úvěrových prostředků se zvýšily v meziročním porovnání o cca 6%. Podíl problémových úvěrů zůstává oficiálně na 11,9%, což v absolutním vyjádření reprezentuje cca 90 mld. UAH (tj. o 30% méně než ke konci roku 2009). Podle některých údajů však dosahuje podíl problémových úvěrů až 30 -50%. Problémem zůstává i neefektivní hospodaření a ztrátovost bank, a to i navzdory tomu, že některé banky v roce 2010 dosáhly zisku (např.Privatbank). Roční přírůstek vlastního kapitálu v bankovní sféře představoval v roce 2010 23%. Celkově však celá bankovní soustava nedosáhla předkrizového vývoje.

V průběhu roku 2011 byla také mj. diskutována možnost event. zrušení tzv. úvěrových družstev, jejichž počet dosáhl cca 700.

Mezi největší banky v roce 2010 patřily: Privatbank, Ukreximbank, Oschadbank, Raiffeisen Bank Aval, Ukrsibbank, OTP bank, Alfabank, VTB Bank.

5.5. Daňový systém

Daňový systém v posledních letech prodělává permanentní změny, jejichž důsledkem je mj. zvyšování daňové základny, velká administrativní náročnost zpracování daňové agendy a možnost různé interpretace daňových předpisů. Tato tendence se plně projevila v závěru roku 2010, kdy byl přijat nový Daňový kodex.

Základní daně a poplatky platné pro rok 2010 byly následující:

- daň z přidané hodnoty ve výši 20 % – za podmínky překročení výše obrátu 300,- tis. UAH za rok

- daň právnických osob ve výši 25 %;
- daň fyzických osob jednotná daň 15 % (pro daňové nerezidenty je to 30 %)
- Daň pro vlastníky dopravních prostředků
- Pozemková daň
- Komunální daň
- Místní daně a poplatky

Některé změny obsažené v Daňovém kodexu platného od 1.1. 2011 a postupně od dalších termínů:

- Daně ze zisku platné od 1.4. 2011 (postupně snížení sazby od 23% od 1.4. 2011 až do 16% od 1.1. 2014, 0% sazba od 1.4. 2011 do 1.1. 2016 uplatněná k jednotlivým daňovým poplatníkům , kteří odpovídají příslušným kritériím).
- DPH, sazba 20% do 1.1. 2014 a 17% od 1.1. 2014
- Daň fyzických osob (jednotná daň 15% se mění na 17% pro příjmy převyšující desetinásobek minimální mzdy)
- Od 1.12 se zavádí daň z nemovitostí
- Zavádí se tzv. automatická refundace DPH za podmínky splnění určitých kritérií

Daňový kodex přináší i některé změny v návaznosti na smlouvu o zamezení dvojího zdanění, s nimiž se mohou čeští podnikatelé při podnikání na Ukrajině setkat. To se týká například ustanovení o tzv. stále provozovně, dividend, úroků, licenčních poplatků a příjmů ze závislé činnosti.

Celý dokument byl publikován na oficiálních stránkách Nejvyšší Rady Ukrajiny – Golos Ukrajiny ze dne 4.12. 2010.

Kompletní popis stavu platného ukrajinského daňového systému platného v tomto roce je možné najít na www.rada.gov.ua/laws/pavo/new/orgvjad.html – stručné výtahy v angličtině, celkové znění v ukrajinštině. Základní informace o formách podnikání na Ukrajině v češtině také www.peterkapartners.cz , daňová a účetní problematika na adrese www.accace.eu .